

**TURUN
YLIOPISTO**

***Lähellä*-adposition käyttö 1900-luvun alun suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa**

Kia Kanervavuori

Pro gradu -tutkielma

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

5/2023

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kielen oppimisen ja opettamisen tutkinto-ohjelma (FM), suomen kieli

Kia Kanervavuori

Lähellä-adposition käyttö 1900-luvun alun suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa.

Sivumäärä: 62

Tämän Pro gradu -tutkimukseni aiheena on *lähellä*-adposition käyttö 1900-luvun alun suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa. Tarkoitukseni oli selvittää, millä tavalla, eli millaisissa esiintymissä ja minkälaisien muiden sanojen kanssa *lähellä*-adpositiota on käytetty Suomessa 1900-luvun alussa kirjoitetussa kaunokirjallisuudessa. Käytän tutkimukseni taustana kognitiivisen kieliopin käsitteitä ja ajatuksia kielen luonteesta. Tärkeimpiä käyttämiäni käsitteitä ovat kiintopiste ja muuttuja.

Aineistoni koostuu 255 *lähellä*-grammin adpositioesiintymästä, jotka on poimittu Korp-korpuksen suomenkielisen kaunokirjallisuuden osakorpuksesta. Yhteensä esiintymiä on viidentoista vuoden ajalta, hieman yli sadasta teoksesta viideltätoista kirjailijalta.

Tutkimuskysymyksiksi nostin neljä eri ilmiötä. Sijainnin tyyppin (spatiaalinen, temporaalinen vai abstrakti, adposition jakautuminen pre- ja postpositioiksi, *lähellä*-adposition täydennyksen piirteet ja sijamuoto sekä grammin saamat astemääritteet. Näiden tutkimuskysymysten perusteella tutkimusmenetelmikseni valitsin sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Aluksi laskin ja luokittelin aineistoani ryhmiin ja kategorioihin jokaisen tutkimani ilmiön kohdalla, jonka jälkeen analysoin näitä tuloksia ja muita havaintojani tarkemmin.

Aluksi tutkin aineistostani täydennysten jakautumista genetiivi- ja partitiivisijoihin sekä *lähellä*-grammin sijaintia pre- tai postpositiona sekä täydennyksinä toimivien sanojen jakautumista kategorioihin sanakirjamerkityksen perusteella. Tämän jälkeen laskin ja pohdin aineistoni esiintymien jakautumista spatiaalisiin, temporaalisiin ja abstrakteihin merkityksiin. Halusin myös selvittää, mitä astemääritteitä *lähellä*-grammi saa. Yllätyksekseni astemääritteitä oli aineistossani huomattavasti odotettua enemmän. Tutkimuksen edetessä kiinnostuin myös siitä, että osassa esiintymiä *lähellä*-grammiin ei liity minkäänlaista verbiä, joten päätin tutkia niitäkin hieman lähemmin.

Keskeisimmiksi tutkimustuloksikseni nousivat *lähellä*-grammin prepositiohakuisuus, partitiivin runsas määrä täydennysten sijana sekä *olla*-verbin ja astemääritteiden yleisyys. *Lähellä*-adposition esiintymistä lähes 84 % saa täydennykseksen partitiivimuotoisen sanan ja lähes 77 % esiintymistä *lähellä*-adpositio on prepositiona. Täydennyksistä suurin osa on paikkaa tai ihmistä nimeäviä substantiiveja ja pronomineja. Odotuksenmukaista on, että tyyppillisimmin esiintymä, jossa on *lähellä*-adpositio, merkitsee spatiaalista *lähellä* olemista. Mielenkiintoista taas on, että aineistossani on useita sellaisia esiintymiä, joista ei ilman kontekstia voi sanoa, onko kyseessä spatiaalinen vai abstrakti suhde. Astemääritteistä yleisimmät aineistossani ovat *aivan* ja *niin*.

Olen omassa tutkimuksessani tehnyt monia mielenkiintoisia havaintoja *lähellä*-grammista ja sen käytöstä 1900-luvun alun kaunokirjallisessa tekstissä. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista pohtia samoja asioita nykykielessä käytettävästä *lähellä*-adpositiosta tai ihmisten puheesta poimituista esiintymistä.

Avainsanat: *lähellä*, adpositio, kognitiivinen kielioppi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimusaihe ja -tavoitteet	5
1.2	Tutkimuksen tausta semantiikassa ja kognitiivisessa kieliopissa	7
1.3	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	8
2	Teoriataustaa	11
2.1	Kognitiivisen kieliopin näkökulma adpositioihin	11
2.2	<i>Lähellä</i> -grammi	12
2.3	Adpositiot: pre- ja postpositiot	16
2.4	Adposition täydennykset ja astemääritteet	18
3	Kirjallisuus Suomessa 1900-luvun alussa	21
4	Tutkimusmenetelmät	23
4.1	Määrälliset menetelmät	23
4.2	Laadulliset menetelmät	24
5	Analyysi	26
5.1	Koko esiintymän merkitys	26
5.2	<i>Lähellä</i> -grammin täydennyksen sija	28
5.3	<i>Lähellä</i> -grammia täydentävät sanat	28
5.3.1	Erisnimet	31
5.3.2	Yleisnimet	32
5.3.3	Adjektiivit ja numeraalit	37
5.3.4	Pronominit	38
5.4	Yhteenvedo täydennyksistä	41
5.5	Astemääritteet	42
5.6	Verbit	45
5.7	Adposition ja sen täydennyksen välissä ja ympärillä sijaitsevat ainekset	48
6	Pohdinta	53
	Lähteet	59

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaihe ja -tavoitteet

Tässä tutkielmassa selvitän *lähellä*-grammin käyttöä adpositiona suomalaisessa klassikkokirjallisuudessa 1900-luvun alussa. Tutkielma tehdään, koska *lähellä*-grammin käyttöä kyseisen ajan kirjallisuudessa ei ole vielä tutkittu. Ylipäätään ainoastaan *lähellä*-grammia käsittelevää tutkimusta ei ole, vaikka kyseisestä grammista on kyllä kirjoitettu osana muita suomen kielen grammeja käsittelevää tutkimuskirjallisuutta. Esittelen aiemmin adpositioista tehtyjä tutkimuksia hieman luvussa 1.2. Jo olemassa olevaan tutkimusten kirjoon työni tuo lisätietoa nimenomaan *lähellä*-grammin historiallisesta käytöstä. Aineistonani on ainoastaan 1900-luvun ensimmäisten viidentoista vuoden aikana julkaistua suomenkielistä kaunokirjallisuutta, joten tutkimukseni koskee ainoastaan *lähellä*-grammin historiallista käyttöä kaunokirjallisuudessa. Viittaan työssäni 2000-luvun lähteisiin, kuten Isoon Suomen Kielioppiin (2004), joiden perusteella pyrin ennen varsinaista analyysiä selvittämään, millaisia ilmiöitä työssäni käsittelem.

Koska tutkimukseni käsittelee historiallista aineistoa ja sitä kautta *lähellä*-grammin käyttöä ainoastaan 1900-luvun alussa, jatkossa tämän tutkimuksen tuloksia voi verrata vastaavaan analyysiin esimerkiksi 2000-luvun teksteistä poimitusta aineistosta ja sitä kautta tehdä päätelmiä *lähellä*-grammin nykykäytöstä sekä sen käyttämisen muutoksesta tai muuttumattomuudesta viimeisen vuosisadan aikana. Tutkittavan tekstilajin muutoksella voidaan saada tietoa *lähellä*-grammin tekstilajikohtaisesta käytöksestä.

Työssäni tutkin *lähellä*-grammin käyttöä nimenomaan adpositiona. Haluan selvittää, millaisia täydennyksiä ja astemääritteitä sen kanssa on käytetty. Tutkimukseni ulkopuolelle jää *lähellä*-grammin käyttö adverbina, jolloin täydennystä ei ole. Adverbina *lähellä* on esimerkiksi virkkeessä *Koulu on lähellä*.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten *lähellä*-grammia on käytetty adpositiona suomalaisessa klassikkokirjallisuudessa 1900-luvun alussa, vastaamalla ainakin seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

1. Millaista sijaintia *lähellä*-grammi ilmaisee? Merkitsevätkö ilmaisut konkreettista spatiaalista sijaintia, ajallista läheisyyttä vai metaforisesti abstrakteja suhteita?
2. Onko *lähellä*-grammia käytetty useammin pre- vai postpositiona?

3. Millaisia täydennyksiä *lähellä*-adpositio saa? Ovatko ne genetiivi- vai partitiivitäydennyksiä?
4. Mitä ja millaisia astemääritteitä *lähellä*-grammin kanssa käytetään?

Hypoteesinani on, että *lähellä*-grammi ilmaisee adpositiona pääosin spatiaalista sijaintia. Ajattelen oman kielitajuni perusteella, että spatiaaliset käytöt ovat todennäköisesti yleisimpiä 'läheisyyttä' ilmaisevia käyttöjä. Tarkastelen sitä, mille merkitysalueelle grammi missäkin esiintymässä sijoittuu. Tällä tarkoitan sitä, onko esiintymän semanttinen merkitys spatiaalinen, temporaalinen vai abstrakti. Vertaan tätä myös esiintymän muotoon.

Astemääritteitä ei välttämättä käytetä kovin yleisesti grammin kanssa. Nostin astemääritteet kuitenkin yhdeksi tutkimuskysymyksistäni, sillä haluan tarkastella niitä lähemmin, mikäli niitä löytyy.

Koska partitiivi- ja genetiivirakenteet vaikuttavat olevan keskenään synonyymisia, hypoteesinani on, että näillä ei ole käytössä ollut suurtakaan eroa määrällisesti. Oletan myös, että genetiivirakenteet ovat aina postpositioita (VISK §703), sillä prepositiorakenne kuulostaa lähinnä runokieliseltä: *talon lähellä* vs. *lähellä talon*. Pohdinkin aineistoni avulla tarkemmin sitä, ovatko partitiivi- ja genetiivirakenteet keskenään synonyymisiä.

Hypoteesinani on myös, että *lähellä*-grammin käyttö adpositiona noudattelee 1900-luvun alun kirjallisuudessa hyvin pitkälti nyky-yleiskielen ja aiempien kielioppien normeja. Hypoteesini perustuu siihen, että pääasiassa kieliopit ovat adpositioiden kohdalla pysyneet samoilla linjoilla ainakin 1900-luvun puolivälistä nykypäivään. Iso Suomen Kielioppi (ISK, 2004) on laajentanut hieman adposition määritelmää niin, että adposition täydennys voi olla myös paikallissijainen. (Ikola 1968, 169; Karlsson 1983, 211; VISK §687.) Tämä muutos ei toisaalta tarkoita muutosta kielessä vaan ainoastaan kieliopin kuvauksessa.

On mielenkiintoista selvittää, onko *lähellä*-adpositio joskus käytössä paikallissijaisen täydennyksen kanssa. Oman kielitajuni perusteella ajattelen sen olevan niin harvinaista, että aineistostani tuskin löytyy tällaista esiintymää. Lisäksi vanhemmat kieliopit ovat käsittäneet adposition eri tavalla kuin esimerkiksi ISK, minkä vuoksi on mahdollista, että poimimassani valmiiksi annotoidussa aineistossa adpositioiksi ei ole merkitty sellaisia esiintymiä, joissa *lähellä* esiintyy paikallissijaisen täydennyksen kanssa.

1.2 Tutkimuksen tausta semantiikassa ja kognitiivisessa kieliopissa

Pro gradu -tutkimukseni kuuluu semantiikan alaan. Taustateorianä käytetään kognitiivista kielioppia, joka näkee kielen ja kieliopin luonteeltaan symbolisena (Langacker 1983, 4, 6; Haukioja 1998, 217). Tutkimuksen aineistona on 1900-luvun alussa kirjoitettua kaunokirjallisuutta, minkä vuoksi tutkimus kuuluu myös kielihistorian alaan. Sata vuotta vanhaa kirjallisuutta ei kielen kannalta välttämättä voi laskea kovinkaan vanhaksi kielen muuttumisen hitauden vuoksi, mutta sen laskeminen nykykieleksi vaatisi jonkin verran perusteluja. Lähes vastaavalta ajalta pro gradu -tutkimuksessaan käyttänyt Kelloniemi (2018, 6) toteaa vanhahtavan kielen tutkimisen eduksi sen, että aineisto saattaa paljastaa ajan saatossa harvinaistuneita tai jopa kadonneita kielenpiirteitä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen 1900-luvun alun kaunokirjallisuuden kieltä, en nykykieltä.

Tutkimustani tarvitaan, sillä vaikka yksittäisiä adpositioita on tutkittu jo jonkin verran, on skaalassa silti vielä puutteita. Jo tutkittuja adpositioita ovat muun muassa *yli*, *läpi*, *kautta*, *pitkin* (Lehismets 2014), *edessä* ja *edellä* (Teeri-Niknamoghdam 2016 & 2021) sekä *perässä* ja *jäljessä* (Kelloniemi 2018). Koska suomen kielessä on sellaisia adpositioita, jotka voivat toimia sekä pre- että postpositioina (VISK 2004, §688), on niitä tutkittu myös tästä näkökulmasta esimerkiksi niiden merkityseroja tarkastellen. Tätä on tutkittu esimerkiksi väyläadpositioiden kohdalla (Huumo 2010). Adpositioita on tutkittu myös muista näkökulmista paljon. On tutkittu niiden kuvausta vanhoissa kieliopissa (Merimaa 2004), Agricolan käyttämiä *läsnä*, *lähes* ja *liki* -adpositioita (Salmi 2010) sekä adpositioiden käyttöä kausaalisten suhteiden ilmaisuissa Helsingin Sanomien kirjoituksissa (Tuuri 2014). Adpositioiden kanssa esiintyviä sanoja on tutkittu muun muassa rektionäkökulmasta (Airila 1938; Ikola 1989; Haukioja 1998).

Omalta osaltaan tämä tutkimus siis täydentää aikaisempaa adpositioista tehtyä tutkimusta. Tutkimaani *lähellä*-grammia ei adpositiomerkityksessä ole aiemmin tutkittu ja aineistoni poikkeaa muiden tutkimusten aineistoista. Oman tutkimukseni tieteellisenä viitekehityksenä toimivat kognitiivista kielioppia sekä muita adpositioita käsittelevät tutkimukset. Kognitiivisen kieliopin termistöt, joita käytän omassa tutkimuksessani, ovat Langackerilta (1983. Suomeksi mm. Haukioja 1998; Leino 1999). Kognitiiviseen kielioppiin hyödyllisiä lähteitä olivat myös Jaakolan (2004) väitöskirja sekä Ojutkankaan (2008) artikkeli. Adpositioiden teoriaa ja käyttöä ovat aiemmin tutkineet muun muassa Haukioja (1998) ja

Huumo (2019). Myös Paradisin (2001) julkaisu adjektiiveista ja rajattomuudesta on ollut oman työni kannalta hyödyllinen.

Lähellä on siitä mielenkiintoinen, että sen hakualuetta, eli grammin muuttujan sijainnille rajaamaa aluetta (Langacker 1999, 3. luku; Huumo 2019, 8), ei ole rajattu selkein rajoin (Huumo 2019, 8). Tyypillisesti hakualueella on rajat sen mukaan, miten kaukana kiintopisteestä muuttuja saa olla (Huumo 2019, 8). Vaikka *lähellä*-grammin hakualueella ei ole selkeitä rajoja, ei muuttujan ja kiintopisteen välinen suhteellinen etäisyys voi olla kovin suuri, sillä muuten läheisyyden hahmottaminen kontekstinkin perusteella on vaikeaa (Huumo 2019, 8). *Lähellä*-grammin näyttää, esimerkiksi Kielitoimiston sanakirjasta (2022) löytyvien *lähellä*-sanan käyttöesimerkkien perusteella, myös olevan mahdollista ottaa täydennykseen sanoja tyypillisten sijamuotojen, genetiivin ja partitiivin, ohella muissa sijoissa, kuten inessiivissä tai elatiivissa: *Hän asuu tässä lähellä / Kaarina on Turusta lähellä*. Omasta aineistostani ei löydy yhtäkään tällaista esiintymää.

1.3 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni aineistona on suomalaista klassikkokirjallisuutta vuodesta 1900 vuoteen 1915. Aineisto on poimittu Kaino-palvelimen Kansalliskirjaston klassikkokirjasto -korpuksesta, jossa on mukana paikkansa suomalaisen kirjallisuuden kaanonissa vakiinnuttaneita teoksia, proosaa, näytelmiä ja lyriikkaa. Aineiston haku on tehty Korpin laajennetulla haulla hakulausekkeilla "sana on *lähellä*", "sanaluokka on adpositio", joiden lisäksi tapaukset on haettu aikaväliltä 1.1.1900 – 31.12.1915. Tällöin Korpin antama aineisto koostuu 303 tapauksesta, jossa *lähellä*-sanana pitäisi olla adpositiokäytössä. Jostakin syystä Korp antoi aineistoon myös 47 esiintymää, jossa *lähellä* on adverbina, sekä yhden esiintymän kahdesti. Korpin antamasta aineistosta poistin nämä tapaukset, jolloin aineiston lopulliseksi kooksi jäi 255 esiintymää. Valitsemieni hakulausekkeitten vuoksi aineistoni ei sisällä yhtäkään esiintymää, jossa *lähellä*-adpositiolla olisi omistusliite. Tällä rajauksella aineistoni ei myöskään tullut ainuttakaan esiintymää, jossa *lähellä*-adpositio saisi täydennykseen paikallissijaisen sanan.

Erillistä lupaa aineiston käyttöön tutkimuksessa ei tarvita, sillä se on CC BY 4.0 (CLARIN PUB) -lisensioitu. Lisäksi Korp-palvelu on kaikkien vapaasti käytettävissä ilman kirjautumista. Kyseinen lisenssi tarkoittaa sitä, että aineistoa saa vapaasti kopioida ja jakaa missä muodossa tahansa sillä ehdolla, että aineistosta annetaan tarkat lähdetiedot ja tiedot

mahdollisista tehdyistä muutoksista. Aineisto on yllä olevin hakuehdoin saatavilla Korp-palvelussa, mutta sekä raakadata että tutkimusdata ovat sähköisesti tutkimusentekijän hallussa. Kaunokirjallisuus on ylipäättään luokiteltu julkiseksi tekstiaineistoksi, jonka tutkimiseen ei tarvita erillistä lupaa. En kuitenkaan erittele sitä, kenen kirjoittamasta teoksesta tai edes mistä teoksesta käsiteltävä esimerkki on poimittu, sillä se ei nähdäkseni ole relevanttia tutkimukselleni. Työssäni ei myöskään käsitellä yksityishenkilöitä tai suoraan kehenkään yksityishenkilöön viittaavia asioita, kuten henkilötietoja tai mielipiteitä. Aineistoa analysoidessani olen pyrkinyt tarkkuuteen ja tasapuolisuuteen; esimerkeiksi olen nostanut mielestäni edustavimmat esimerkit kustakin ilmiöstä. Kategorisointi merkitysluokkiin on tosin tapahtunut oman kielitajuni perusteella, minkä vuoksi osa tutkimuksestani on subjektiivista.

Olen työssäni pyrkinyt liittämään aineistoani hieman sekä sen ajalliseen että tekstilajin tuomaan kontekstiin, jotka ovat mielestäni työni kannalta oleellisimpia. Olen liittänyt ajalliseen kontekstiin kielen kehityksen aikajanan lisäksi yhteiskunnallisen tilanteen. Tosin ajattelen, että yhteiskunnallisen tilanteen kontekstin tuominen ei tuo valtavasti lisäarvoa yhden kieliopillisen sanan käytön tarkasteluun kaunokirjallisuudessa, jota on kirjoitettu viidentoista vuoden aikana. *Lähellä*-grammin muodon sijaan yhteiskunnallisen tilanteen kontekstin avulla olen voinut hakea selityksiä tiettyjen täydennysten yleisyydelle tai harvinaisuudelle aineistossani.

Tutkimusmenetelmät ovat sekä laadullisia että määrällisiä. Määrällisesti lasken aluksi sitä, millaisia merkityssuhteita *lähellä*-grammin sisältävät ilmaukset merkitsevät ja kuinka monta kertaa *lähellä* on postpositiona ja kuinka monta kertaa prepositiona. Tarkastelen myös täydennyksen sijaa tältä kannalta; kuinka monta kertaa täydennys on genetiivissä ja kuinka monta kertaa partitiivissa. Lisäksi määrällisin menetelmin tutkin adposition saamina täydennyksinä toimivien sanojen yleisyyttä aineistossani, eli kuinka monta kertaa mikäkin sana toimii *lähellä*-adposition täydennyksenä. Jäsennän aineistoni eri kategorioihin ja luokkiin sekä alakategorioihin. Tätä jaottelua teen tutkimuskysymysteni mukaisista näkökulmista ja tarvittaessa kategorisoin aineistoni useita kertoja. Kategorisointi esimerkiksi täydennysten perusteella tapahtuu aineiston ehdoilla, eli uusia kategorioita luodaan sitä mukaa, kun uusia tai käyttöalaltaan uudentyypisiä täydennyksiä löytyy aineistosta.

Tulkintani ja päätelmäni perustuvat sekä aiempaan tutkimukseen että aineistosta löytyneisiin piirteisiin, ja niitä tarkastellessa tulee ottaa huomioon aineiston koko ja teosten kirjoitusaika

1900-luvun alussa. Lisäksi työssäni teen myös kvantitatiivista tutkimusta, josta tekemäni tulkinnat perustuvat jonkin ilmiön yleisyyteen aineistossani. Pyrin mahdollisimman tarkasti siihen, että tulkinnalle löytyy aina selvät perusteet aineistostani. Pyrin myös selittämään tulkintani auki niin, että jokainen pystyy ne ymmärtämään tuntematta tarkasti koko aineistoa. Päätelmät perustellaan analyysin tulosten pohjalta, ja niitä verrataan myös aikaisempaan tutkimukseen sekä teorialuvussa esiteltyihin teorioihin. Päätelmiä varten pyrin katsomaan kokonaiskuvaa ja ottamaan huomioon mahdollisimman monta aineistosta esiin nousutta asiaa. Päätelmien perusteena on selkeästi esitetyt poiminnat aineistosta. Pyrin tietysti siihen, että tekemäni päätelmät ovat realistisia, ja siihen, että pystyn osoittamaan tarkasti, minkä aineiston osien ja tapausten perusteella päätelmä on tehty. Perusteet kaikille väitteille tulee löytyä aineistosta. Päätelmät eivät saisi olla kaukaa haettuja, vaan lukijan pitäisi pystyä ymmärtämään ne aineistosta poimittujen esimerkkien perusteella. Tästä syystä työssäni pyrin siihen, että tekstiin poimimani esimerkit edustavat kattavasti koko aineistoa, sekä sitä niin sanottua tavanomaista osaa, että poikkeavuuksia ja kuriositeetteja.

Aineiston analyysissä olen käsitellyt mahdolliset kirjoitusvirheitä sisältävät esimerkit sen mukaisesti, mitä kontekstin mukaan voi käsittää tarkoitukseksi tai merkitykseksi. Esimerkiksi esimerkissä 1 voi kontekstin perusteella olettaa, että adposition partitiivitäydennyksenä on nykyohjeiden mukaisesti yhteen kirjoitettava *puolilyö*. Näin ollen tätä esiintymää tai muita vastaavia ei käsitellä monisanaisten NP:iden yhteydessä.

1. Mutta lehmäänsä hoitamaan oli Mantalla kiire, ja vartoi kai jo Kreetakin, kun illalla olivat luvanneet palata ja saattoi olla jo *lähellä puolta yötä* (E125)

Kun käytän aineistoni esiintymiä esimerkkeinä, merkitsen niitä tunnuksella E, jonka perässä on numerosarja. Numerot on annettu esimerkeille Korp-palvelun antamassa järjestyksessä, ja niiden tarkoituksena on esiintymien tunnistaminen. Esimerkiksi esiintymää *Tie kulki lähellä äkkijyrkkää järvenrantaa* merkitään suluissa tunnuksella E199.

2 Teoriataustaa

Tässä luvussa tarkastellaan lähemmin työni teoreettisia lähtökohtia. Hyödynnän tutkimuksessani kognitiivisen kieliopin käsitteitä ja kielinäkemyistä. Esittelen adpositioita ja niiden kanssa esiintyviä täydennyksiä ja määritteitä sekä *lähellä*-grammin. Luvussa 2.1 käsitellään kognitiivista kielioppia, jonka teoria ja käsitteistö ovat tutkimukseni taustana. Luvussa 2.2. esittelen tutkimuksen keskiössä olevaa *lähellä*-sanaa, luvussa 2.3 adpositioita ja luvussa 2.4 adposition täydennyksiä ja astemääritteitä.

2.1 Kognitiivisen kieliopin näkökulma adpositioihin

Kognitiivinen kielioppi näkee kielen ja kieliopin luonteeltaan symbolisena (Langacker 1983, 4, 6; Haukioja 1998, 217), ja siihen kuuluu vahva ajatus siitä, että kielen rakenteiden avulla ei voida suoraan kuvata objektiivista todellisuutta. Kieli ei siis kuvaa maailmaa vaan jokaisen aktiivisen havaitsijan subjektiivista tulkintaa maailmasta (Jaakola 2004, 17). Kognitiivinen kielioppi hahmottaa kielessä olevan rakenneskeemoja, jotka ovat konventionaalisia symbolisia yksiköitä, joilla on oma semanttinen sisältönsä (Haukioja 1998, 217). Vaikka ihmisen kognitio ja kulttuuri ovat kognitiivisessa kieliopissa keskeisessä asemassa ja kieltä tarkastellaan suhteessa näihin, on kyse silti kieliopista, joka käsittelee kielen rakenteita ja niiden käyttöä (Jaakola 2004, 16).

Hyödynnän työssäni kognitiivisen kieliopin käsitteistöä. Tärkeimpiä näistä ovat muuttuja ja kiintopiste. Muuttuja (engl. *trajectory*) on se asia, joka ilmaisussa pyritään sijoittamaan tai kohdistamaan johonkin kohtaan tai pisteeseen kiintopisteeseen (engl. *landmark*) nähden. Esimerkissä 2 kiintopisteenä on *ravintola*, jonka läheisyyteen muuttuja *auto* sijoitetaan. Kiintopiste pysyy paikoillaan ja muuttujan sijainti siihen nähden voi muuttua; vrt. esimerkki 3. Koska muuttuja on huomion keskipisteessä, se nähdään kahden entiteetin välisessä suhteessa primäärinä ja kiintopiste sekundäärinä elementtinä tai osallistujana. (Langacker 1999, 8). *Lähellä*-grammin täydennys toimii kiintopisteenä, mikä on ymmärrettävää siksi, että *lähellä*-grammin sanakirjamerkitystäkin kuvaillaan jonkin asian läheisyydeksi jostakin paikasta tai ajasta (KS 2023).

2. Auto on ravintolan lähellä parkissa.
3. Auto on ravintolan takana parkissa.

Käsitteistys (engl. *conceptualization*) tarkoittaa sitä, miten kielenkäyttäjä tulkitsee ja hahmottaa kielellisesti kuvaamaansa tilannetta. Tämä tarkoittaa sitä, että kielen avulla käyttäen sekä vakiintuneita ilmaisuja että yksittäisiä sanavalintoja kielenkäyttötilanteessa, ilmaistaan sitä, millä tavalla kielenkäyttäjä on kognitiivisesti prosessoinut ja järjestänyt tarkastelemaansa asian. (Leino 1999, 55.) Käytännössä siis eri ihmiset hahmottavat maailman eri näkökulmista ja käyttävät kieltä omien näkemystensä ilmaisuun. Yhden ihmisen mielestä jokin asia on esimerkiksi *lähellä juna*, kun taas toisen mielessä sama asia onkin kiintopiste, jonka *lähellä* juna on. Siksi on ymmärrettävää myös se, että kognitiivisessa kieliopissa pidetään periaatteena sitä, että synonymiaa ei ole, sillä ero muodossa tarkoittaa eroa käsitteistyksessä ja sitä kautta siis merkityksessä. (Langacker 1988, 6–11; Leino 1999, 50–51) Tämä tarkoittaa, että oman tutkimukseni kannalta *lähellä juna* ja *junan lähellä* merkitsisivät eri asioita. Siihen, että synonymiaa ei ajatella olevan, liittyvät myös käsitteet tausta (engl. *base*) ja kuvio (engl. *profile*), joita kognitiivisessa kieliopissa käytetään. Ajatuksena on, että jokaisella ilmiöllä on oma taustansa, kuten kaaren taustana on ympyrä, jota vasten kuvio nousee huomion kohteeksi. (Langacker 1983, 188; Leino 1999, 46–48)

Kognitiivisen kieliopin mukaan on olemassa erilaisia suhteita eli relaatioita ilmaisevia asioita. Pre- ja postpositiot ilmaisevat atemporaalisia relaatioita, eli ne ovat statiivisia (Langacker 1983, 261–262; Leino 1989, 173). Ne siis ilmaisevat suhdetta, joilla ei ole aikaulottuvuutta siinä mielessä, että jokin relaatio etenisi ajassa, vaan kaikki niiden ilmaisevat relaatiot nähdään kertaluonteisina, jolloin ne voivat myös kuvata aikasuhdetta yhdellä hetkellä. Esimerkiksi *tapahtuma on lähellä vappua* kuvaa aikasuhdetta *lähellä*-preposition avulla. Tämän voi nähdä statiivisena relaationa esimerkiksi siten, että ajattelee tapahtuman paikan fyysisessä kalenterissa olevan lähellä vappua. Relationaalinen predikaatti siis hahmottaa kaksi erillistä entiteettiä ja niiden välisen suhteen eli relaation. Ne eivät esitä ajallista jatkumista vaan kiintopisteen paikallista suhdetta muuttujaan. (Leino 1989, 173).

2.2 *Lähellä*-grammi

Tässä alaluvussa esittelen tarkemmin *lähellä*-grammia. Kerron sen yleisyydestä ja käytöstä. Työssäni nimitän *lähellä*-sanaa käsittein adpositio, prepositio, postpositio tai grammi. *Grammi* tai *spatiaalinen grammi* on yleisnimitys, jota voi käyttää nimittämään tietynlaisia kieliopin elementtejä. Tällaisia ovat esimerkiksi paikkaa ilmaisevat adpositiot, affiksit ja adverbit. Termiä ovat käyttäneet muun muassa Svorou (1994, 31) ja Ojutkangas (2008, 383).

Tutkimukseni ytimessä olevalle *lähellä*-sanalle ja sen *lähi*-vartalolle on esitetty etymologia, jonka mukaan vastineita löytyy lähisukukielistä, kuten virosta ja liivistä, sekä etäsukukielistä kuten marista, joissa vastineet ovat yleensä partikkeleina kiteytyneinä tiettyihin taivutusmuotoihin. Tämän yhteisen vartalon alkuperäisasun rekonstruktio on **läš(e)*-. Jo Agricola on käyttänyt suomeksi *lähi*-sanaa ja sen taivutusmuotoja sekä siitä tehtyjä johdoksia. (Häkkinen 2004, 651). Nykyään *lähellä*-sanalle ei käytössä löydy nominiparadigmaa, vaan nominivartalo *lähi*-, joka toimii ainoastaan yhdyssanojen määriteosana (Sadaniemi 1970, 9).

Kielitoimiston sanakirja määrittelee adessiivimuotoiselle *lähellä*-sanalle kolme eri merkitystyyppiä. Kielitoimiston sanakirjan mukaan *lähellä* ja *likellä* ovat synonyymejä (KS, 2022).

"1. paikasta: ei kaukana, vähän matkan päässä, läheisyydessä, lähistöllä, lähetyvillä, lähiseudulla, -tienoilla; vieressä, ääressä.

Hän asuu tässä lähellä.

2. ajasta: lyhyen ajan päässä (vars. tulevaisuudessa), kohta käsillä, tulossa, ovelta; vähän ennen jtk määrääikää, paikkeilla, tienoilla.

Kesä on lähellä.

3. muista suhteista.

a. sukulaisuudesta, samankaltaisuudesta, tuttavuudesta, yhteenkuuluvuudesta, viehtymyksestä tms.

Toisiaan lähellä olevat kielet.

b. Oli lähellä, läheltä piti oli vähällä, vähältä t. likeltä piti, ei paljon puuttunut, täpärällä oli." (KS, 2022)

Lähellä-grammi voi siis Kielitoimiston sanakirjan mukaan merkitä spatiaalista, temporaalista tai muuta suhdetta kiintopisteeseen, eli siihen, mihin muuttujan sijaintia verrataan.

Esimerkissä 4 Jenna on muuttuja ja koulu kiintopiste. Grammin merkitys nähdään usein staattisena, ja sillä on omat suuntaa ilmaisevat vastineensa: paikallissijaiset *lähelle* ja *läheltä*. (Huumo 2019, 8).

4. Jenna on lähellä koulua.

Taajuussanasto kertoo sanojen yleisyydestä esiintymistiheyden avulla. Taajuustiedot ovat 1960-luvulta peräisin olevasta aineistosta, joka kattaa sanojen taajuuden kaunokirjallisuuden, radion, lehtien ja tietokirjallisuuden kielestä. *Lähellä* on taajuussanakirjan

yleisyysjärjestyksessä 595. sana. Sama järjestysnumero on sanoilla *estää, ikkuna, piste, seinä* ja *vieras*, jotka siis ovat yhtä yleisiä kuin *lähellä*. Koko aineistossa on 408 301 esiintymää, joista *lähellä*-sanan esiintymiä on 98. ⁰/₀₀₀-luku, joka *lähellä*-sanalla on 2,40, kertoo suhteellisen frekvenssin, eli esiintymien määrän kymmenessä tuhannessa sanassa. *Lähellä* on kaunokirjallisuudessa 244. yleisin sana ja aineiston kaunokirjallisissa osissa *lähellä* esiintyy 25 kertaa. Kaunokirjallisuuden osalta *lähellä*-sanan ⁰/₀₀₀ on 5,3 esiintymää kymmenessä tuhannessa esiintymässä. Radio-, lehti- ja tietokielessä *lähellä* on yleisyysjärjestyksessä 820., 678. ja 713. (Saukkonen ym. 1979, 52;391).

Kuten edelläkin totesin, sanaluokkajaossa *lähellä*-sana voidaan laskea kuuluvaksi joko adpositioihin tai adverbeihin sen mukaan, onko sillä täydennys vai ei (VISK §694). Mikäli *lähellä*-grammi esiintyy kokonaan ilman täydennystä, se on siinä yhteydessä adverbikäytössä. *Lähellä*-grammin adverbiesiintymät on rajattu pois tästä tutkimuksesta. Kun grammi esiintyy täydennyksen kanssa, on *lähellä* kieliopillisesti oikeastaan bpositio, eli adpositio, jonka on mahdollista toimia sekä pre- että postpositiona (Hagège 2010, luku 3.2.2.1a). Se kelpuuttaa itselleen sekä partitiivi- että genetiivimuotoisen täydennyksen, jonka kanssa se muodostaa adpositiolausekkeen, joka yleensä toimii adverbiaalinen tehtävissä (VISK §688, §694). Esimerkiksi *koulun lähellä* ja *lähellä koulua* ovat molemmat mahdollisia ilmaisuja. Vaikka grammi muodostaa täydennyksensä kanssa lausekkeen, *lähellä* voi myös sijaita virkkeessä partitiivimuotoisesta täydennyksestä erillään (VISK §703). *Lähellä*-sanan ja sen täydennyksen välissä voi siis olla paljonkin materiaalia, eikä niiden tarvitse sijaita peräkkäin.

Vaikka tyypillisesti *lähellä*-grammin täydennyksen sija on joko genetiivi tai partitiivi, jotka ainakin ulkoisesti näyttävät olevan lähes synonyymisiä keskenään (Haukioja 1998, 225), on *lähellä* siitä mielenkiintoinen, että sen näyttää olevan mahdollista ottaa seuralaisekseen sanoja myös tyypillisten sijamuotojen, genetiivin ja partitiivin, ohella muissa sijoissa (VISK §687). Tästä esimerkkinä toimii virke *Hän asuu tässä lähellä*, jossa seuralainen on inessiivisijainen.

Lähellä-grammin hakualueella (engl. *search domain*), eli alueella, jolle grammi rajaa muuttujan sijainnin suhteessa kiintopisteeseen (Langacker 1999, 53; Haukioja 1998, 218), ei ole selvää ulkorajaa, vaan ilmaistu relaatio kiintopisteen ja muuttujan välillä on suhteellinen. Tästä syystä *lähellä*-grammin merkityksissä korostuu myös etäisyyden arviointi. Grammin merkityksissä hakualue voi olla myös kolmiulotteinen tila, jolloin *lähellä* voi tarkoittaa sijaintia missä tahansa suhteessa kiintopisteeseen, ei ainoastaan edessä, takana tai sivuilla. Se, mikä on missäkin yhteydessä lähellä, jää kontekstin ja ihmisen oman päättelyn ja mielipiteen

varaana. Lähellä oleminen on siis aina suhteellista ja kontekstista riippuvaa. (Huumo 2019, 8.) Tämä saattaa aiheuttaa jonkinlaisia ongelmia ymmärtämisessä, sillä Deanen mukaan ihmismielen joustavuuden vuoksi jokainen meistä havaitsee maailmaa eri tavoin eri tilanteissa ja eri tarkoituksissa (Deane 1988, 325).

Grammeja on erilaisia: muun muassa topologisia, skalaarisia ja spatiaalisia. *Lähellä* on näitä kaikkia. Topologisena se ilmaisee muuttujan sijaintia kiintopisteen lähistöllä täsmentämättä, millä puolella kiintopistettä muuttuja sijaitsee. Skalaarisuus tarkoittaa sitä, että grammin kuvaama relaatio, kun kiintopiste on hakualueen eri osissa, on eri vahvuinen. (Haukioja 1998, 225–226; Huumo 2019, 8). *Lähellä* on keskihakuinen, mikä tarkoittaa sitä, että muuttujan ja kiintopisteen välimatkan supistuessa niiden välinen relaatio tai sen intensiteetti vahvistuu. Tämä voidaan hahmottaa kuvittelemalla muuttujan fiktiivinen liike kohti kiintopistettä. Tämän vastakohta on keskipakoinen. (Talmy 2017, 146; Huumo 2019, 8). Spatiaalisuus taas tarkoittaa, että grammin avulla hahmotetaan muuttujan ja kiintopisteen välinen relaatio fyysisessä tilassa, eli spatiaalisessa kehyksessä (Leino 1999, 185). Spatiaalisuus on Leinon mukaan keskeistä inhimillisessä kognitiossa, minkä vuoksi spatiaalisten suhteiden ilmaisu on yleistä ja systemaattista. Spatiaalisten suhteiden ilmaiseminen on myös tyypillisempää kuin esimerkiksi temporaalisten, sillä temporaalisillakin ilmauksilla usein on spatiaalinen alkuperä. (Leino 1999, 186).

Koska *lähellä*-adpositio merkitsee suhteellista sijaintia, grammia voidaan myös komparoida, kun sen täydennys on taivutettuna partitiiviin. Genetiivin kanssa samassa lausekkeessa ollessaan *lähellä* ei ole vertailtavissa komparatiivi- ja superlatiivimuodoilla, vaan tämä on mahdollista ainoastaan partitiivin kanssa: *lähempänä juna*. *junan lähempänä, vrt. *junan lähellä*. (VISK §633). Komparatiivimuotoinen *lähellä* voi esiintyä myös yhdessä määrän ilmauksen kanssa (VISK §706), kuten esimerkiksi *kilometrin lähempänä*.

Lisäksi *lähellä*-grammi voi saada määritteekseen intensiteettipartikkelin, kuten *aika, melko tai suhteellisen*, ainoastaan partitiivin kanssa (Haukioja 1998, 226). Tästä esimerkkinä lauseet **Aika koulun lähellä* ja *aika lähellä koulua*, joista ensimmäisessä genetiivin kanssa esiintyvä astemääräite ei ole hyväksyttävä muoto. Partitiivisijaisen täydennyksen kanssa taas astemääräite sopii tarkentamaan *lähellä*-sanaa. Astemääräitteistä lisää luvussa 2.4.

2.3 Adpositiot: pre- ja postpositiot

Tutkimuksessani keskeisimpänä käsitteenä on *adpositio*, joka on yhteinen nimitys sekä pre- että postpositioille eli taipumattomille tai vajaaparadigmisille sanoille, jotka kertovat jonkin asian tai olion suhteesta johonkin toiseen asiaan tai olioon (VISK §687). Suomen kielessä adpositioita tarvitaan ilmaisemaan sellaisia asioita, joita sijamuotojärjestelmämme avulla ei voida ilmaista. Usein adpositiot ovatkin merkitykseltään tarkempia kuin sijapäätteet (VISK §687). Tällaisia asioita ovat esimerkiksi kahden olion välinen suhteellinen sijainti, ajankohta, syy tai korvaavuus (VISK §689).

Sanojen loppuun sijoitettavien sijapäätteiden runsauden kanssa yhteen sopii se, että suomen kielessä on paljon enemmän sellaisia sanoja, joita käytetään postpositioina, kuin sellaisia, joita käytetään prepositioina. Koska adpositiot ovat avoin luokka, postpositiorakenteita myös syntyy lisää paikallissijamuotoisesta substantiivista ja sen genetiivimuotoisesta täydennyksestä kiteytymällä. Suomen kielessä on myös joitain sellaisia adpositioita, jotka voivat toimia sekä pre- ja postpositioina että muiden sanaluokkien edustajana (VISK §688). Useimmat sanat, joita käytetään postpositioina, ovat syntyneet substantiiveista, mutta ne voivat olla kehittyneet myös verbien nominaalimuodoista tai adverbeista, kuten esimerkiksi *lähellä* Kielitoimiston kielioppioppaan mukaan on (2017, 147–148). Siinä missä Kielioppiopas väittää *lähellä*-postpositiolle adverbistaustan, muu tutkimus sen sijaan kertoo *lähellä*-postposition historian olevan läpinäkymätön, joten sen kehityksen seuraaminen on siitä syystä hankalaa tai jopa mahdotonta. Ilmeisesti *lähellä*-sanon historia on jonkin osaa ilmaisevassa substantiivissa, josta se on kehittynyt relationaalista lokaatiota ilmaisevaksi postpositioksi. (Jaakola 1997, 138)

Adverbit taas ovat vajaasti taipuvia tai taipumattomia sanoja, joiden tehtävänä on lauseessa kuvata erilaisia suhteita, esimerkiksi aikaa, paikkaa, tapaa, tai olotilaa (VISK §646). Tällaiset sanat, kuten *lähellä*, joita käytetään sekä adpositiona että adverbina, tulkitaan aina kontekstin perusteella vain toisen sanaluokan edustajaksi. Jako tehdään sen mukaan, onko sanalla täydennys vai ei (VISK §678).

Adpositioilla on määräsjainen täydennys, substantiivilauseke (NP), joka ottaa adposition määräämän muodon ja ilmaisee sen, mihin adpositiota suhteutetaan. Prepositiot ovat ennen täydennystään ja postpositiot sen jälkeen. Adpositiot vaativat täydennyksensä tiettyyn sijaan sen mukaan, onko täydennyksenä toimiva substantiivilauseke ennen adpositiota vai sen jälkeen. Tietyissä tapauksissa täydennyksen sijamuoto voi olla sama riippumatta sen

sijainnista suhteessa adpositioon. Tyypillisesti sijat ovat genetiivi ja partitiivi, mutta myös muut sijat, kuten nominatiivi, illatiivi, allatiivi, elatiivi ja ablatiivi, ovat mahdollisia, vaikkakin harvinaisia, joidenkin adpositioiden kanssa (VISK §690). Täydennys (NP) ja adpositio yhdessä muodostavat adpositiolausekkeen (PP), joka toimii lauseessa adverbiaalin tehtävässä. VISK laskee myös pelkän possessiivisuffiksin genetiivin kaltaiseksi täydennykseksi. (VISK §687). Tästä syystä kohtelen työssäni possessiivisuffiksillisia täydennyksiä genetiivitäydennyksinä.

Mikäli adpositio on postpositio, se ei saa muita laajennuksia partitiivi- tai genetiivimuotoisen täydennyksensä lisäksi. Jos taas adpositio on prepositiona, sen on mahdollista saada täydennyksen lisäksi esimerkiksi aste- tai intensiteettimäärite, kuten *hyvin* tai *ihan*, joka tarkoittaa NP:n merkitystä. (VISK §687.)

On huomattava, että ISK laskee adpositioiden kanssa esiintyviin sijoihin myös paikallissijat (VISK §690). Aiemmat kieliopit, kuten Fred Karlssonin suomen peruskielioppi (1983), Auli Hakulisen ja Fred Karlssonin (1979) Nykysuomen lauseoppia sekä Osmo Ikolan Suomen kielen käsikirja (1968), ovat olleet tiukempia rajauksen kanssa ja lukeneet adpositioiksi ainoastaan partitiivin tai genetiivin kanssa esiintyvät tapaukset (Karlsson 1983, 211; Ikola 1968, 169). ISK toteaa myös, että jonkin sanan tulkinta adpositioksi riippuu paljolti siitä, minkä muiden sanojen kanssa se esiintyy. Tämän vuoksi adpositiot hahmotetaan usein osana sanaliittoa (VISK §688).

Jotkin adpositiot, esimerkiksi *keskellä* (Sadeniemi 1970, 10–11), ovat historiallisesti osakokonaisuus-ilmauksia ja -rakenteita, joka nähdään syynä sille, että postpositiona oleva adpositio saa parikseen genetiivimuotoisen määritteen ja prepositiona oleva partitiivimuotoisen (Haukioja 1998, 219). Tämä johtuu siitä, että genetiivi- ja partitiivirakenteet eivät ole keskenään synonyymisiä. Ero on siinä, miten rakenteissa hahmotetaan kiintopistettä ja rajattavaa oliota. Pre- ja postpositiot eroavat toisistaan myös syntaktiselta käyttäytymiseltään (VISK §688).

Genetiivirakenteissa on kiintopiste, joka koetaan yhtenä rajattuna entiteettinä tai oliona. Tällaisessa rakenteessa osan ja kokonaisuuden välinen ero hahmotetaan kiinteänä ja muuttumattomana. Jaakola kutsuu tätä inkluusioksi, jossa tietty ja tarkka osa hahmotetaan sijoittuvaksi kokonaisuuteen (Jaakola 2004, 124). Partitiivirakenne sen sijaan hahmottaa "rajaamattoman skemaattisen olion", josta rajataan pois jokin osa. On helpompi jakaa luonnollisiin yksiköihin sellaista yksikköä, joka on valmiiksi rajattu kokonaisuus

(genetiivirakenne). Myös sellaisissa genetiivirakenteissa, joissa on kokonaisuutena luonnostaan rajaamaton asia, kuten *vesi* tai *maa*, se usein konstruoidaan kuitenkin rajattuna sitä kautta, että siitä voidaan erottaa jokin osuus, kuten niiden pinta (Jaakola 2004, 125). Rajaamattoman entiteetin (partitiivirakenne) rajaaminen luonnollisiksi yksiköiksi on hankalampaa. (Haukioja 1998, 221–222).

Pinnallisesti tarkasteltuna sellaiset ilmaukset, joissa on *lähellä*-grammi joko pre- tai postpositiona, näyttävät olevan keskenään täydellisiä synonyymeja eli parafraaseja (Haukioja 1998, 225). Tyypillisesti ajatellaankin, että sellaisten grammien, joita voidaan käyttää sekä pre- että postpositiona, muodostamat pre- tai postpositioliusekkeet ovat merkitykseltään samoja. Käytännössä merkityksessä on usein kuitenkin jonkinlainen ero. Selkeästi ero nähdään väyläadposition *pitkin* kautta. Esimerkiksi *jotain lojuu pitkin tietä* ja *jokin kulkee tietä pitkin* ovat merkitykseltään eri. (Huumo 2010.) Genetiivitäydennyksen saava prepositioilmaus saattaa tyyliltään olla kirjallisempi (*ajaa tunnelin läpi* vs. *ajaa läpi tunnelin*) (VISK §702).

2.4 Adposition täydennykset ja astemääritteet

Riippuen siitä, missä asemassa (pre- vai postpositiona) grammi lausekkeessa on, määräytyy myös sen täydennyksen paikka. *Lähellä*-grammi voi saada kummalle puolelleen tahansa partitiivimuotoisen täydennyksen ja edelleen genetiivitäydennyksen. Konkreettisten paikkojen ilmauksissa genetiivi on tavallisempi kuin partitiivi. (VISK §703). Koska *lähellä*-grammi voi toimia sekä prepositiona että postpositiona, sen täydennykset voivat olla sekä genetiivi- että partitiivisijaisia. Partitiivitäydennys esiintyy preposition kanssa ja postposition kanssa partitiivi ja genetiivi vaihtelevat (VISK §701). Sanojen loppuun liitettävillä sijapäätteillä ilmaistaan nominaalisen sanan syntaktista tai semanttista suhdetta muuhun lauseeseen (VISK §1221). *Lähellä*-grammi saa täydennyksiä, jotka molemmat ovat kieliopillisia, eli näillä sijamuodoilla on syntaktisesti keskeisiä kieliopillisia tehtäviä, ja ne yleensä valitaan rakenteellisista syistä (VISK §1222). Partitiivi merkitsee rajaamattomuutta ja epämääräisyyttä, genetiivi taas muun muassa rajattuutta, määräisyyttä ja omistussuhdetta (VISK §1229). Jaakolan mukaan genetiivin avulla ilmaistavia suhteita on nykypäivänä niin paljon, että sijan oma merkitys on jo lähes jäänyt näkymättömiin (Jaakola 2004, 29). VISK (§1232) määrittää genetiivin yhdeksi syntaktiseksi tehtäväksi adposition täydennykset, joita on yli 12 % lähes 30 000 esiintymästä. Tällä osuudella adposition täydennyksenä toimiminen

on toiseksi yleisin tehtävä substantiivin määrittämisen jälkeen. Partitiivin ISK kertoo olevan muodollinen sija joidenkin adpositioiden täydennyksille (VISK §1234).

Kuten aiemmin todettiin, erot täydennyksen sijassa ja asemassa lausekkeessa liittyvät niiden historiaan. Siksi, että sijojen määräytyminen on sanakohtaista, voidaan ISK:n mukaan puhua siitä, että adpositiot saavat rektiotäydennyksen (VISK §688). Rektio tarkoittaa sitä, että jokin rakenne vaatii tai määrää parikseen jonkin tietyn muodon oli sen täydennys semanttisesti millainen tahansa (Haukioja, 1998; VISK §1225). Adpositiokäytössä *lähellä*-grammi vaatii parikseen tyypillisesti joko genetiivin tai partitiivin riippuen siitä, onko grammi lausekkeessa pre- vai postpositiona. ISK:n termein siis sana vaatii täydennyksensä sijamuodoksi joko genetiivin tai partitiivin. (VISK §687.) Suomen kielessä prepositioiden rektioilla on rakenteellisen motivaation lisäksi semanttinen motivaatio, mikä tarkoittaa sitä, että muodon valintaa motivoiva tekijä on sisällön sijaan se, miten sisältö hahmotetaan. Täydennys on genetiivimuotoinen esimerkiksi väyläadpositioiden kohdalla silloin, kun pre- tai postpositio merkitsee ratkaisevaa muutosta (*ali, läpi*), partitiivimuotoinen taas silloin, kun merkityksenä on suunta johonkin päin (*kohti, päin*). (Haukioja 1998, 226).

Astemäärите on grammin etumäärите, joka kuvaa kyseessä olevan ominaisuuden astetta. Astemäärитteen voivat saada adjektiivit, adverbit sekä eräät adpositiot. (Huumo 2019, 8). Astemääritteitä ovat muun muassa *erittäin, ihan* ja *todella*. ISK määrittelee astemäärитteen kattotermiksi monille adjektiivien ja adverbien määritteille, joita ovat esimerkiksi intensiteettipartikkelit (*aika, erittäin, hyvin melko*), genetiivimuotoiset vahvistussanat (*erikoisen, hirveän, kohtalaisen*) sekä muut määritteet (*todella, tosi, liian*). Näiden määritteiden avulla voidaan tarkentaa ominaisuuden astetta joko normaalia suuremmaksi tai pienemmäksi (VISK §615). *Lähellä*-grammin kanssa voidaan käyttää yksilöiviä ja riittävyttä sekä liiallisuutta ilmaisevia astemääritteitä. Tällaisia ovat esimerkiksi *aivan, ihan, liian* ja *tarpeeksi*. Näitä voidaan käyttää siitä huolimatta, onko *lähellä* adpositio- vai adverbikäytössä, mutta adpositiokäytössä astemäärите voinee esiintyä ainoastaan, mikäli adpositiolla on partitiivitäydennys. *Hän seisoi liian lähellä reunaa. Hän oli tarpeeksi lähellä kuullakseen kuiskauksen.*

Astemäärитteenä voidaan käyttää myös komparoitua adverbia *vähemmän mukava, eniten käytetty*, mutta *lähellä*-grammin kanssa tämä ei onnistu, vaan *lähellä* voi periaatteessa *lähe-*vartalon taivutusmuotojen kautta itse toimia komparatiivi- tai superlatiivimuodossa jonkin sanan astemäärитteenä ja ilmaista *lähe*-vartalon merkityksen (läheisyyden) astetta: **eniten*

lähellä vs. *lähempänä/lähimpänä koulua*. *Vähemmän lähellä* on kuitenkin merkitykseltään vastakkainen verrattuna komparatiivimuotoiseen *lähempänä*-sanaan, jolloin halutun ilmaisun merkitykseen tarvitaan grammin antonyymi *kauempana*. Täytyy myös huomioida se, että *lähempänä* on essiivisijainen ja *lähellä* adessiivi, eli ne eivät muodon kannalta ole samanlaisia, vaikka ovatkin molemmat samasta sanavartalosta johdettuja. (Huumo 2010, 7–9).

Astemääritteet voidaan jakaa kahteen pääryhmään, skalaarisesti avoimiin ja skalaarisesti sulkeisiin astemääritteisiin. (Paradis 2001, Huumo 2010, 7.) *Lähellä*-grammi voidaan määrittellä vahvasti skalaariseksi, sillä sen kanssa voi esiintyä astemääritteitä sekä avoimesta että sulkeisesta skaalasta (Huumo 2010, 12). Skalaarisuutta voi ilmaista astemääritteillä ja vertailumuodoilla. Näiden tehtävät tosin poikkeavat toisistaan. Vertailumuodoin verrataan suoraan kahta tarkoitetta toisiinsa ja niiden sijaintia suhteessa kiintopisteeseen. Astemääritteet taas ikään kuin tarkentavat läheisyyden astetta kiintopisteeseen nähden. *Lähellä*-grammin skalaarisuus voidaan ymmärtää muuttujan sijainnin suuntaisena tarkasteluna, joka supistaa käsitteistäjän eli tarkastelijan huomion kohteena olevaa aluetta vähitellen, kunnes muuttuja paikannetaan. (Huumo 2019, 8–9.)

Lähellä-grammin käytön moninaisuus pre- ja postpositiona sekä sen täydennyksen sijojen vaihtelu partitiivin ja genetiivin välillä mahdollistaa sen, että *lähellä*-grammi voi saada hyvinkin erilaisia astemääritteitä. Partitiivilla on genetiiviä väljempi suhde *lähellä*-grammiin, minkä vuoksi astemääritys voi sijoittua välittömästi postpositiona käytettävän grammin edelle. Tällöin astemääritys liittyy ainoastaan grammiin, ei koko adpositiolausekkeeseen. (Huumo 2019, 9.)

Lähellä-grammin kanssa käytettävät astemääritteet voivat olla rajaavia astemääritteitä, joiden päätehtävänä on ilmaista ääriarvoa sulkeiseksi. Tällaisia ovat mm. *ihan* ja *aivan*. Sen sijaan *lähellä*-grammin kanssa ei yleensä ole luontevaa käyttää täyteyden astemääritteitä (*?täysin lähellä*), approksimatiivisia astemääritteitä (*?melkein lähellä*) tai likimääräisyyden tai täsmällisyyden adverbiaaleja (*?täsmälleen lähellä*). Koska *lähellä* on topologinen grammi, sen merkitys on näille liian epätäsmällinen. (Huumo 2019, 14.)

3 Kirjallisuus Suomessa 1900-luvun alussa

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli 56 kirjakauppaa vuonna 1900, ja kirjallisuutta on kustannettu jo 1600-luvulta lähtien. Kustannettujen kirjojen määriä on säännöllisesti tilastoitu 1930-luvulta lähtien. (Tilastokeskus 2007a.) Tilastotietoa ei vuosilta 1900–1915 ole, mutta Tilastokeskuksen taulukon avulla voinee päätellä, että kun 1938 kirjoja on julkaistu runsaat 1500 nimikettä, vuosittaiset julkaisumäärät eivät ole olleet vuosisadan alussa kovin suuria, mahdollisesti joitain satoja vuosittain. Tämän perusteella voisin arvioida, että 15 vuoden aikana on mahdollisesti julkaistu joitain tuhansia nimikkeitä, joista aineistossani on hieman yli sata.

Kirjallisuudessa käytettyjen jaottelujen mukaan aineistoni kuuluu jaksoon, joka voidaan nähdä poikkeuksellisen intensiivisenä kirjallisen kehityksen aikana aikakauden luonteen takia. Tuotannon tahti kiihtyi, kun suomalaiset alkoivat osallistua aktiivisemmin politiikkaan ja kulttuurielämään. Aikakautta nimitetäänkin murrosajaksi ja se näkyy kirjallisuudessaakin, jossa alkaa yhä enemmän näkyä kyseenalaistamista ja aiempaa realistisempi, karu kuva totuudesta. Kirjallisuudessa alkoi aiempaa enemmän näkyä poliittisia näkemyksiä, jotka olivat erilaisia maan eri puolilla. (Karhu 1974, 5–7, 20.)

Kirjallisuuden tyyliuuntauksena oli vahvasti uusromantiikka, jonka kausi kesti 1890-luvun lopulta seuraavan vuosikymmenen loppupuoliskolle (tutkijasta riippuen joko vuodesta 1895 tai 1897 alkaen vuoteen 1905 tai 1908) saakka. Tällä aikajaksolla uusromantiikka oli Suomessa kirjallisuuden suunnista yleisin. (Karhu 1974, 14–16.) Uusromantiikka on tyyliuuntauksena hieman hankalasti hahmotettava, sillä siihen sisältyy sekä esteettinen että yhteiskunnallinen puoli. Tutkijat ovat nähneet uusromantiikan ikään kuin alalajina modernismille, ekspressionismille tai jopa realismille, jonka vastakohta uusromantiikka tuntuu samalla myös olevan. (Karhu 1974, 16–25.) Uusromantiikan nähdään olevan yleiseurooppalaisen, realismin vastareaktionä syntyneen symbolismin sukulainen (Mauriala 2005, 28). Uusromantiikka on ulottunut myös kirjallisuuden ulkopuolelle muihin taiteisiin. Tunnettuja uusromantikkoja ovat muiden muassa Joel Lehtonen, Volter Kilpi, Akseli Gallen-Kallela, Jean Sibelius (Karhu 1974, 14–16). Myös aikalaiset ovat huomanneet muutoksen kirjallisuudessa. Eino Leino esimerkiksi on kuvaillut suomalaisen kirjallisuuden täytyvän aistikulttuurista ja elämän täyteläisyydestä (Mauriala 2005, 29). Uusromantikoille esteettisyys ja kauneus olivat etiikkaa ja totuutta tärkeämpiä, mikä on varmasti näkynyt myös kaunokirjallisuuden tyyliissä (Kupiainen 1971, 90).

Tyylisuuntauksena uusromantiikka on vahvasti esteettinen, eivätkä taiteilijat enää halunneet antaa taiteessa tilaa realismille (Karhu 1974, 18–19). Koska uusromantiikka ei ole aiheiltaan ja teemoiltaan kovinkaan puhdas tyylisuuntaus, on se kielellisestikin varmasti ollut monimuotoinen. Tätä tukee myös se, että suomalaiset uusromantikat olivat kiinnostuneita folkloresta ja kansanrunoudesta ja arvostivat runollisen sepityskyvyn tuloksena syntynyttä yltäkylläistä maailmaa sekä luovaa mielikuvitusta (Karhu 1974, 68–69). Uusromanttinen kirjallisuus ei ollut ollut lainkaan humoristista, mutta sen jälkeen vallalle nousseessa realismissa huumori oli jo tyypillistä (Kupiainen 1971, 121). Uusromantiikan vahvan esteettisyyden perusteella voi todeta, että kieli myös proosassa on ollut huoliteltua ja kaunista.

4 Tutkimusmenetelmät

Tässä luvussa esitellään käytettyjä tutkimusmenetelmiä ja niiden soveltuvuutta tutkimukseen. Ensin käsitellään määrälliset menetelmät luvussa 4.1 ja sen jälkeen laadulliset menetelmät luvussa 4.2.

4.1 Määrälliset menetelmät

Kävin aineistoni ensin läpi kvantitatiivisia menetelmiä hyödyntäen. Näin laajasta aineistosta on jo hyödyllistä tarkastella eri ilmiöiden määriä, sillä 255 esiintymän laajuinen aineisto voi jo antaa suhteellisen kattavan kuvan yleisistä linjoista oman aikansa kirjallisuudessa.

Aineistossani on esiintymiä yli sadasta teoksesta viideltätoista kirjailijalta. Osa teoksista on suomennoksia ruotsinkielisistä alkuperäisteoksista, mutta olen käsitellyt ja kohdellut kaikkia teoksia suomenkielisinä.

Luokittelin aineiston ensin sen perusteella, onko *lähellä*-sana pre- vai postpositiokäytössä. Aineistosta laskin myös täydennyksen sijamuodot, joiden perusteella tehtyjä kategorioita myös tarkastelin laadullisesti enemmän. Sen jälkeen luokittelin sanaluokittain täydennykset, jotka liittyvät *lähellä*-adposition. Sanaluokkien sisällä jaottelin täydennykset pienempiin kategorioihin niiden leksikaaliseen semantiikkaan liittyen. Täydennysten luokittelu tapahtui aineiston ehdoilla niin, että etukäteen en päättänyt, millaisiin kategorioihin aineisto tyypitellään tässä vaiheessa. Näitäkin kategorioita hyödynnettiin laadullisessa analyysissä. Aineistosta etsin samalla tavalla myös astemääritteet ja verbit sekä se, kuinka monta kertaa merkitys on spatiaalinen, temporaalinen tai abstrakti.

Tyypittely kategorioihin tapahtui manuaalisesti. Tulostin koko aineiston yksittäisille lapuille, joihin merkitsin värikoodeilla *lähellä*-adposition sekä sen täydennyksen. Tämän jälkeen jaoin laput kahteen kategoriaan sen perusteella, missä sijassa adposition täydennys esiintymässä on. Sen jälkeen jatkotyypittelin esiintymät aiemmissa kategorioissaan sen mukaisesti, onko *lähellä* pre- vai postpositiokäytössä, jonka jälkeen jaoin laput uudelleen sen perusteella, missä sijamuodossa adposition täydennyksenä oleva sana on. Laskin muodostuneiden luokkien koot ja tarkastelin niitä lähemmin laadullisesti. Tällä tavoin aineisto on jaettu aina uudelleen ja uudelleen sen perusteella, mitä ilmiötä olen milläkin hetkellä tutkinut. Olen kirjannut itselleni myös systemaattisesti ylös Excel-taulukkoon, mitä esiintymistä olen mihinkin ilmiöön havainnut. Esiintymien numeroinnin perusteella tehdyt digitaaliset taulukot helpottavat

aineiston selaamista ja tiettyjen esimerkkien etsimistä, sillä lähes kolmensadan paperilapun läpikäynti edestakaisin yhtä esimerkkiä etsiessä olisi turhan aikaavievää.

Aineiston analyysin edetessä huomasin, että esiintymissä käytössä olevat verbit ovat myös mielenkiintoinen osa *lähellä*-grammin käyttöä. Verbit tyypiteltiin aineistosta edellisten tyypittelyjen mukaan niin, että jokainen verbi tyypiteltiin omaksi kategoriakseen, jonka jälkeen verbien määrä laskettiin.

Määrällisten menetelmien käyttö tutkimuksessani on perusteltua, sillä aineistoni on sen verran laaja, että sen perusteella pystytään huomaamaan käytön yleisiä piirteitä aikakautensa kaunokirjallisuudessa. Vaikka yleistystä koko kielen tasolle ei voikaan tehdä, on silti mielenkiintoista tutkia oman aineistoni tasolla sitä, kuinka yleistä tietyn rakenteen käyttäminen on 1900-luvun alussa ollut.

4.2 Laadulliset menetelmät

Pääasiallisena laadullisena menetelmänä käytän laadullista sisällönanalyysia, jossa aineistolähtöisesti käsittelen tutkimusaineistoani eri näkökulmista. Koska teen analyysia aineistolähtöisesti, en ole etukäteen miettinyt asioita, joita tarkastelen tai etsin aineistostani. Tutkimukseni ei kuitenkaan ole puhtaasti aineistolähtöistä, sillä käytän analyysissa apunani teorioita ennemmin kuin kehittelisin teoriaa aineistoni avulla. Varsinkin määrällisessä tutkimuksessa teoria on vahvasti analyysini tukena, ja lopuksi pohdin tuloksiani aikaisemmin tehtyä tutkimusta vasten. Tutkimustani voisi kutsua teoriasidonnaiseksi tutkimukseksi. (KvaliMOTV 2006.)

Laadullisen aineistopohjaisen kielentutkimuksen tavoitteena on aidon kielenkäyttöaineiston perusteella päästä ymmärtämään kielen ilmiötä kokonaisvaltaisesti. Kyseinen tutkimusmenetelmä on perustelu oman aineistoni käsittelyyn, sillä sen avulla on mahdollista jäsentää ja luokitella aineistoa niiden piirteiden pohjalta, joita aineistosta paljastuu. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020, 412–413.)

Laadullisessa tutkimuksessa keskiössä ovat tutkittavien asioiden merkitykset, jotka ilmenevät monin eri tavoin (Varto 1992, 24). Haluankin selvittää, mitä erilaisia merkityksiä *lähellä*-grammi aineistossani saa, ja mitä muotoja käyttäen niitä ilmaistaan. Tällä tarkoitan sitä, onko *lähellä*-grammi pre- vai postpositiona ja missä sijamuodossa sen täydennys on.

Aineistolähtöisen tyypittelyn perusteena on se, etten etukäteen voi tietää, millaisia täydennyksiä *lähellä*-grammin kanssa on käytetty. Tyypittely tällä tavalla todennäköisesti ainakin analyysin alkuvaiheessa johtaa useisiin kategorioihin, jotka on nimetty täydennyksinä käytettyjen sanojen mukaisesti. Tämän tyypittelyn jälkeen saattaa myös lähemmässä tarkastelussa löytyä joitakin mahdollisesti abstraktimpia kategorioita, joihin jakaminen on tutkimukseni kannalta järkevämpää kuin analyysin aluksi tehty mekaaninen ja määrälliseen tutkimukseen tähtäävä jakaminen täydennysten mukaisiin kategorioihin. Täydennysten mukaisesti jakaessa ei tule ns. harmaata aluetta, mutta analyysi ei välttämättä hyödy tällaisesta jaosta kovinkaan paljon. Tämän vuoksi tarkastelen aineistoa myös niiden merkitysten mukaisesti erilaisiin kategorioihin jaoteltuna. Tämän jaottelun pohjaksi olen ottanut Kielitoimiston sanakirjan jaottelun *lähellä*-adposition merkityksen mukaan spatiaalisiin (paikalliset suhteet), temporaalisiin (ajalliset suhteet) ja abstrakteihin (muut suhteet) kategorioihin (KS 2022). Tarkastelen työssäni ensin määrällisesti sitä, miten esiintymät jakautuvat näiden välille ja sen jälkeen pohdin hieman niiden merkityksiä.

5 Analyysi

Tässä luvussa esittelen keskeisimmät tulokseni. Esittelen analyysini ja sen tulokset aihealue kerrallaan niin, että samasta aiheesta esittelen ensin kvantitatiiviset tulokset ja sen jälkeen kvalitatiiviset tulokset. Analyysissä käydään läpi *lähellä*-grammin sisältävän ilmauksen merkitykset, sen kanssa esiintyvät täydennykset, astemääritteet sekä verbit kukin omassa luvussaan.

5.1 Koko esiintymän merkitys

Aineisto luokiteltiin Kielitoimiston sanakirjan (2022) merkitysten jaottelun mukaisesti kategorioihin sen perusteella, kuvastaako *lähellä*-grammi temporaalista, spatiaalista vai abstraktia suhdetta entiteettiin. Kielitoimiston sanakirja nimittää näitä kategorioita merkitystyypeiksi paikasta, ajasta ja muista suhteista. Tämän tyypittelyn tulokset näkyvät taulukosta 1.

Taulukko 1 *Lähellä*-grammin suhde entiteettiin

	<i>f</i>
temporaalinen	9
spatiaalinen	208
abstrakti	38
yhteensä	255

5. Aivan siinä vaarin lähellä istui Piilomäen porvari, hieman lihava mies, nojaten leukaa kämmenpäähän. (E71)
6. -- juoksemaan tuo Janne, vaikka on lähellä seitsemääkymmentä. (E139)
7. Mikään ei Antissa muistuttanut hänen talonpoikaisesta tai ainakin lähellä talonpoikaa olevasta syntyperästään. (E210)

Spatiaalista merkitystä havainnollistaa esimerkki 5, temporaalista esimerkki 6 ja abstraktia esimerkki 7, jossa nimenomaan *syntyperä*-sana avaa abstraktin merkityksen, jolloin kyse ei ole fyysisesti talonpojan lähellä olemista, vaan sukujuurista. Suurin tämän jaottelun mukaisista ryhmistä on spatiaalisen merkityksen saavat esiintymät. Näitä on aineistossa 208. Toiseksi suurin ryhmä (38 esiintymää) muodostui abstraktin merkityksen saavista esiintymistä, ja pienin ryhmä ovat temporaalisen merkityksen saavat, joita on 9. Aineisto jakautui aluksi kolmen suunnitellun ryhmän sijaan neljään, sillä ilman kontekstin etsimistä esiintymiä oli mahdotonta jakaa joko spatiaaliseen tai abstraktiin merkitykseen. *Olla lähellä*

sinua/minua/häntä ovat osassa esiintymistä merkitykseltään epäselviä. Edes aineistossani näkyvän koko virkkeen perusteella ei voida sanoa, onko kyse fyysisestä läheisyydestä vai henkisestä läheisyydestä. Tällaisia esiintymiä oli niin vähän (15), että päätin etsiä niiden jokaisen kontekstin, jonka perusteella sitten pystyin luokittelemaan kaikki esiintymät kolmeen alkuperäiseen merkityskategoriaan. Tällaista hankalaa ja epäselvää esiintymää kuvaavat esimerkit 8 ja 9, jotka on vasta kontekstin hakemisen jälkeen laitettu abstraktien merkitysten kategoriaan NP:n merkityksen perustella.

8. En koskaan ollut tuntenut olevani vielä niin lähellä ketään toista ihmistä, tuskin itseänikään. (E198)
9. Ne tuntevat ylpeyttä siitä, että ovat niin lähellä opettajaa, koulunkäynnyttä, sivistynyttä miestä, herraa. (E69)

Kielitoimiston sanakirja ei kerro, millä perusteella se on jaotellut merkitykset järjestykseen 1. paikasta, 2. ajasta, 3. muista suhteista. Olisi mielenkiintoista tietää, onko jaottelu jollain tavalla määräperustainen, sillä oma, toki yli 100 vuotta vanhaa kirjallisuutta oleva, aineistoni jakautuu näihin samoihin teemoihin eri järjestykseen. Voi myös olla, että spatiaalinen merkitys nähdään sanan alkuperäisenä, ensimmäisenä merkityksenä, jonka laajentumia muut merkitykset ovat.

Spatiaalista merkitystä ilmaisevissa esiintymissä, joita on aineistossani odotuksenmukaisesti kaikkein eniten (208 kpl), postpositiona *lähellä*-grammi on 46 kertaa ja prepositiona 162 kertaa. Täydennyksen sija on genetiivi 31 esiintymässä ja partitiivi 177 esiintymässä. 15 esiintymässä partitiivimuotoinen täydennys on postposition edellä, muissa esiintymissä preposition kanssa on partitiivimuotoinen täydennys ja postpositioiden edellä genetiivimuotoinen.

Abstraktia merkitystä ilmaisevissa esiintymissä (38 kpl) tyypillisin täydennys on partitiivimuotoinen (32 kpl). Pre- ja postposition välillä vaihtelussa on enemmän hajontaa. Postpositiona *lähellä*-grammi on kahdeksan ja prepositiona 30 kertaa 38:sta esiintymästä. Kahdessa esiintymässä postposition edellä on partitiivi, muuten partitiivi esiintyy preposition ja genetiivi postposition kanssa.

Seitsemässä temporaalista merkitystä ilmaisevassa esiintymässä yhdeksästä täydennys on partitiivissa ja kahdessa genetiivissä. Samanlainen jako on myös pre- ja postpositioiden välillä: seitsemässä esiintymässä *lähellä*-grammi on prepositiona ja kahdessa postpositiona.

Kaikissa esiintymissä genetiivi on postposition ja partitiivi preposition kanssa.

Mielenkiintoista on, että aineistoissani genetiivin ja partitiivin sekä pre- ja postposition määrien suhteet jokaisessa merkityskategoriassa ovat samaa luokkaa.

5.2 *Lähellä*-grammin täydennyksen sija

Aloitin määrällisen analyysin tekemisen jakamalla aineistoni ensin kahteen kategoriaan sen perusteella, onko *lähellä*-adpositiolla esiintymässä genetiivi- vai partitiivitäydennys. Yhteensä esiintymiä oli 255 ja näistä esiintymistä *lähellä*-adposition täydennyksen sijamuotona genetiivi oli 42 esiintymässä. Partitiivitäydennys taas oli 216 esiintymässä.

Kaikki esiintymät tyypiteltiin seuraavaksi sen mukaisesti, onko *lähellä*-adpositio pre- vai postpositiokäytössä. Prepositiona se on aineistossa 198 kertaa ja postpositiona 60 kertaa. Partitiivitäydennyksen kanssa *lähellä* on prepositiona 198 kertaa ja postpositiona 18 kertaa. Kaikissa esiintymissä, joissa on genetiivitäydennys, *lähellä* on postpositiona. Tämä näkyy taulukosta 2.

Taulukko 2 Täydennysten sija ja *lähellä*-grammin käyttöpositio

	<i>f</i>	prepositiona	postpositiona
partitiivitäydennys	216	199	17
genetiivitäydennys	39	-	39
yhteensä	255	199	56

Taulukosta huomataan, että suurimmassa osassa esiintymistä *lähellä* on prepositiona. Kaikista esiintymistä määrä on lähes 77 % (76.6 %). Partitiivitäydennyksen saa 83.7 % aineiston *lähellä*-adpositioista. Voidaan siis todeta, että *lähellä*-adpositio esiintyy aineistossa tyypillisesti prepositiona partitiivitäydennyksen kanssa.

Esittelen luvussa 5.4 täydennyksen sijan sekä adposition jakautumisen pre- ja postpositioihin täydennyksen luokkien mukaan.

5.3 *Lähellä*-grammia täydentävät sanat

Seuraavaksi halusin lähteä selvittämään, mitkä sanat toimivat *lähellä*-grammin täydennyksinä esiintymissä. Aloitin jaottelun tätä varten uudelleen alusta, ja jaoin aineistoni *lähellä*-adposition täydennykset ensin sanaluokittain, jonka jälkeen käsittelin jokaista sanaluokkaa erikseen, kategorisoiden sanaluokkien sisällä esiintymät erilaisiin pienempiin semanttisiin tai

sanakohtaisiin ryhmiin. Alla esittelen tämän analyysin tulokset sanaluokittain järjestyksessä, jossa sanaluokat esitetään ISK:ssa (2004): substantiivit, adjektiivit ja numeraalit, pronominit. Käsittelen adjektiiveja ja numeraaleja samassa alaluvussa niiden pienen määrän vuoksi. Jaoin alusta alkaen substantiivit eris- ja yleisnimiin ja käsittelen substantiivit systemaattisesti näissä ryhmissä. Sanaluokittaisen jaon perusteella aineisto jakautui taulukon 3 mukaisesti.

Taulukko 3 Aineiston jako sanaluokittain

	määrä
Substantiivit	213
Erisnimet	43
Yleisnimet	170
Adjektiivit	1
Pronominit	39
Numeraalit	2
yhteensä	255

Yleisin *lähellä*-grammin täydennys on aineistossani substantiivi, mikä on odotuksenmukaista. Täydennyksenä on yleisnimi 170 kertaa. Se on 66,4 % koko aineistosta. Sekä erisnimien että pronominiinien osuus koko aineiston täydennyksistä on n. 16 %.

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen kaikkia grammin täydennyksinä toimivia sanoja niiden kirjaimellisen merkityksen mukaan. *Hirsipuu*-sanan käyttö (esimerkki 10) on hyvä havainnollistus siitä, että tässä luvussa luen sen tarkoittamaan konkreettista sijaintia tai esinettä, vaikka molemmissa esiintymissä ilmaus *lähellä hirsipuuta* tarkoittaa sitä, että joku on joutumaisillaan hirsipuuhun tai toisin sanoen saamaisillaan kuolemantuomion. Tässä esimerkissä läheisyys siis edustaa metaforisesti hirttämisen toteutumisen kasvavaa todennäköisyyttä ja hirsipuu metonyymisesti hirttämistä.

10. Sillävälän Degen-vouti marskille kertoi, miten salon vieraita oh¹linnassa kohdeltu jakuinka lähellä hirsipuuta nuo viattomat talonpojat jo olivat olleet, kun Krister-herran hänen oma kiukkunsa oli korjannut pois. (E83)

Taulukossa 4 näkyy koko aineisto jaoteltuna sanaluokkakategorioiden alakategorioidiin. Sulkujen sisään on merkitty kussakin alakategoriassa olevien esiintymien määrä. Erisnimet olen jakanut ensin ihmisten nimiin ja paikkojen nimiin, jotka jaoin vielä luonnonpaikkojen

¹ on

nimiin, rakennusten nimiin sekä paikkakuntien nimiin. Luonnonpaikkojen nimiä ovat sellaiset erisnimet, jotka antavat nimen esimerkiksi jollekin tietylle järvelle tai suolle. Yleisnimet olen jakanut paikkasanoihin, luontosanoihin, rakennussanoihin, esinesanoihin, ihmissanoihin sekä abstraktisanoihin. Paikkasanat ovat erilaisia konkreettisia paikkoja, kuten *kaupunki* ja *asema*. Luontosanoja taas erilaiset luonnosta löytyvät ”pisteet” tai muodostelmat, kuten *ranta* ja *niemi*. Rakennussanoja ovat erilaisia rakennuksia kuvaavat sanat kuten *kirkko* ja *pirtti* ja esinesanoja sellaiset sanat kuten *lakki* ja *sanomalehti*. Ihmissanat ovat sanoja, jotka viittaavat jollakin tavalla ihmiseen tai ammatteihin. Näitä ovat esimerkiksi *vaari* ja *kapteeni*. Abstraktisanojen merkitys taas on ei-konkreettinen, kuten *ihanne* tai *jumaluus*.

Taulukko 4 Aineiston jako sanaluokkakohdaisiin alateemoihin

Erisnimet	Yleisnimet	Adjektiivit ja numeraalit	Pronominit
Paikkojen nimet (38)	Paikkasanat (52)	Numeraalit (2)	Persoonapronominit (27)
Luonnonpaikkojen nimet (10)	Luontosanat (31)	Adjektiivit (1)	minä (6)
Rakennusten nimet (8)	Rakennussanat (27)		sinä (5)
Paikkakuntien nimet (20)	Esinesanat (25)		hän (5)
Ihmisten nimet (5)	Ihmissanat (16)		he (1)
	Abstraktisanat (19)		se (10)
			Indefiniittipronominit (12)
			toinen (11)
			kaikki (1)
yhteensä	43	170	3
			39

Taulukosta 4 näkyy, kuinka suurin osa käytetyistä substantiiveista nimeää tai tarkoittaa minkäkin tyyppistä asiaa tai nimeä. Vaikka tutkin spatiaalisen, temporaalisen ja abstraktin merkityksen ennen tätä jakoa, tässäkin taulukossa näkyvä tulos implikoi, että *lähellä* on pääosin spatiaalisessa käytössä. Taulukosta 4 huomataan, että 58 % täydennyksinä esiintyvistä sanoista merkitsee konkreettisesti jotakin paikkaa. Näitä ovat sekä suurin osa erisnimistä (luonnonpaikat, rakennukset ja paikkakunnat) että suurin osa yleisnimistä (paikkasanat ja luontosanat).

Nämä seuraavaksi tarkemmin esiteltävät, taulukosta 4 nähtävät kategoriat muodostuivat aineiston ehdoilla sen perusteella, minkä tarkoitteinen sana toimii *lähellä*-grammin täydennyksenä esiintymässä. Olen tässä jaottelussa huomionnut sanan sanakirjamerkityksen ja kohtelen täydennyksiä sanoina niiden käyttömerkitystä käsittelemättä.

5.3.1 Erisnimet

Erisnimiä, jotka toimivat *lähellä*-grammin täydennyksenä, on aineistossani yhteensä 43 kappaletta. Näistä viisi on ihmisen nimiä ja loput 38 eri paikkojen nimiä. Kahdessa kohdassa kategorisoinnin aikana jouduin selvittämään esiintymän lähdeoteksesta, mitä jokin itselleni ennestään tuntematon nimi tarkoitti. Nämä olivat *Bathseha* sekä *Lamartine*, jotka esiintymävirkkeen perusteella olisivat voineet olla joko ihmisen- tai paikkanimiä. Molemmat totesin tiedonhaun jälkeen ihmisten nimiksi. Tässä luvussa esittelen ensin täydennyksinä toimivat paikkojen ja niiden jälkeen ihmisten nimet.

Lähellä on näissä paikkaerisnimissä prepositiokäytössä 32 kertaa ja postpositiona 6 kertaa yhteensä 38 esiintymässä. Adposition täydennyksistä genetiivisijaisia on 6 ja partitiivisijaisia 32. Täydennysten sijat menevät yksi yhteen pre- ja postpositioiden kanssa niin, että kaikki prepositiot saavat partitiivisijaisen täydennyksen (esimerkki 11) ja toisinpäin.

11. Santalahdessa lähellä Tamperetta olevaa höyrysahaansa. (E52)

Paikkanimet voidaan jakaa vielä muutamaaan alatyyppeihin hahmottamisen helpottamiseksi. Olen jakanut paikkaerisnimet luonnonpaikkoihin, kaupunkeihin ja paikkakuntiin sekä rakennusten nimiin. Esittelen seuraavaksi nämä ryhmät edellä mainitussa järjestyksessä.

Luonnonpaikkojen, kuten soiden ja järvien nimiä, on kymmenen. Näistä kahdeksan on partitiivissa *lähellä*-grammin ollessa prepositiona ja kaksi genetiivissä postposition täydennyksenä. Nimettyjä luonnonpaikkoja ovat esimerkiksi *Rämesuo* (E175), *Isokoski* (E132) sekä *Schylkill-joki* (E22). *Kapitooliosta* (E84) ei voi suoraan esiintymän perusteella sanoa, tarkoitetaanko sillä jotakin paikkaa, kuten Rooman Capitoliumia vai esimerkiksi vain jotakin pääkaupunkia. Esiintymässä mainitaan myös *Tarpeija*, joka on kallio Roomassa (Roma: Sito turistico ufficiale, 2023) minkä vuoksi luen *Kapitoolion* tarkoittamaan Rooman Capitolium-kukkulaa ja näin ollen se kuuluu tähän luonnonpaikkojen nimien ryhmään.

Eniten erisnimissä on paikkakuntia ja kaupunkeja, kaksikymmentä kappaletta. Joukkoon mahtuu niin suomalaisia kuin ulkomaisiakin paikkanimiä; ymmärtääkseni listalla ei ole

yhtäkään keksittyä paikkaa. Suomalaisia paikannimiä ovat muun muassa *Noormarkku* (E48), *Tornio* (E24, E3) sekä *Tampere* (E52). Ulkomaalaisia taas *Manfredonia* (E40, E257), *New York* (E2, E20) ja *Kijev* (E205, Kiev - Kiova). Näistä 18 on taivutettuna partitiiviin ja kaksi genetiiviin. Kaikki partitiivit täydentävät pre- ja genetiivit postpositiota.

Loput kahdeksan paikkoihin viittaavaa erisnimiesiintymää ovat rakennusten nimiä. Näistä kuusi on partitiivimuotoisia ja kaksi genetiivimuotoisia. Molemmat genetiivimuotoiset sanat täydentävät postpositiota ja kaikki partitiivimuotoiset prepositiona olevaa *lähellä*-grammia. Nimettyjä rakennuksia ovat esimerkiksi *Kirche Wang* (E286), *Palais Royal* (E11, E14) sekä *Piazza Signoria* (E187). *Onnelan* (esimerkki 12) voisi helposti lukea myös paikkakunnan nimeksi, mutta esimerkissä se voi ihan yhtä hyvin tarkoittaa onnellista paikkaa, joskin omistusmuodon käyttäminen viittaa siihen, että paikka on kertojalle tärkeä ja ison alkukirjaimen käyttö viittaisi erisnimeen, jollaiseksi olen sen tässä myös laskenut. Vaikka todennäköisesti Onnela on näillä perusteilla taloryhmittymän tai pihapiirin nimi, on se laskettu rakennuksiin, eikä paikkakuntiin siitä syystä, että kaikki kaupunki ja paikkakunta -ryhmän nimet ovat selvästi kyliäkin suurempia kokonaisuuksia.

12. Täällä on jo sellaista seutua, semmoisia puita ja kumpuja kuin kerroit olevan Onnelamme lähellä (E116).

Ihmisiin viittaavia erisnimiä on aineistossani *lähellä*-grammin täydennyksenä viisi kertaa. Näiden erisnimien kanssa *lähellä* on useimmiten prepositiona. Aineistossa on tällaisia esiintymiä neljä. Kaikissa neljässä esiintymässä täydennys on partitiivissa. Yhdessä esiintymässä erisnimi on genetiivissä ja *lähellä* postpositiona.

13. Näytti vain, niin kuin olisit ollut tuon neiti Joenpolven lähellä. (E70)

Kaiken kaikkiaan yllätyin hieman siitä, kuinka pieni osuus aineistossani olevista täydennyksistä on erisnimiä. Olin ajatellut, että niitä olisi enemmän. Toisaalta pronominiin määrä hieman tasoittaa ihmisten, paikkojen ja muiden asioiden välistä jakoa.

5.3.2 Yleisnimet

Yleisnimiä, joita aineistostani löytyy *lähellä*-grammin täydennyksenä, on 170. Olen jakanut nämä kuuteen pienempään ryhmään, jotka esittelen seuraavaksi esiintymien määrän mukaisessa järjestyksessä suurimmasta pienimpään: paikkasanat (52 esiintymää), luontosanat (31), rakennussanat (27), esinesanat (25), ihmissanat (16) ja konseptisanat (19). Kerron ryhmiin sisällyttämistäni sanoista tarkemmin kunkin ryhmän kohdalla. Sellaiset sanat, jotka

voisivat sopia useampaan näistä kategorioista, olen luokitellut sen mukaan, mikä mielestäni on ensisijainen merkitys. Esimerkkinä tällaisesta jaosta toimii *raja*, joka voisi kuulua sekä paikkasanoihin että abstraktisanoihin. Olen luokitellut sen konseptisanaksi, sillä *raja* mielestäni on ensisijaisesti jotain muuta kuin konkreettinen paikka.

Paikkasanoja on 52 esiintymää. Tähän kategoriaan kuuluvat kaikki ne esiintymät, jossa *lähellä*-grammin täydennyksenä oleva sana tarkoittaa jotakin paikkaa. Tällaisia sanoja ovat muun muassa *kaupunki*, *koti* sekä *pankki* ja *lava*. Näistä sanoista *kaupunki* esiintyy yhdeksän kertaa, *koti* seitsemän, *asema* neljä, *sauna*, *meijeripaikka*, *maantie* ja *pappila* kaksi kertaa ja muut kerran. Muita paikkasanoiksi laskemiani sanoja ovat muun muassa *maailma*, *keskusta*, *pankki* sekä *alttari*.

Tässä kategoriassa *lähellä*-grammilla on partitiivitäydennys 44 esiintymässä ja genetiivitäydennys kahdeksassa esiintymässä. Prepositiona *lähellä* on 43 kertaa ja postpositiona yhdeksän kertaa. Yhdessä esiintymistä postpositio esiintyy partitiivin kanssa (esimerkki 15), muuten kaikki postpositiota täydentävät substantiivit ovat genetiivimuotoisia. Esimerkit 14–16 havainnollistavat paikkasanan sisältäviä esiintymiä.

14. Samoin näytti käyvän Mäenpään talossa, lähellä kirkonkylää. (E267)

15. Oli koko tuo liike pantu alkuun pankkia lähellä olevista piirteistä. (E213)

16. Santerin kodin lähellä oli ollut noin viittä kilometriä leveä järvi. (E67)

Luontosanoja on 31 esiintymää. Näistä täydennyksistä partitiiviin on taivutettuna 27 ja genetiiviin 4. *Lähellä*-grammi on prepositiona 26 kertaa ja postpositiona viidesti. Ainoastaan siis yhdessä esiintymässä partitiivi esiintyy postposition kanssa: *merta lähellä* (E114). Kaikki muut esiintymät ovat partitiivi preposition kanssa ja genetiivi postposition kanssa, kuten esimerkeissä 18 ja 19.

Lähellä rantaa esiintyy aineistossa yhteensä 13 kertaa; aina *lähellä* prepositiona ja *ranta* partitiivissa. *Ranta* on *lähellä*-grammin täydennyksenä aineistossani useimmin esiintyvä sana. Lausekkeen genetiivi- ja postpositiovastinetta (*rannan lähellä*) ei aineistossa ole ollenkaan. Yhdessä esiintymässä substantiivina on *järvenranta*, muuten esiintymät ovat kaikki *lähellä rantaa* -muotoisia, kuten esimerkissä 17. Joissakin esiintymissä preposition ja täydennyksen välillä on määritteitä, jotka tarkentavat joko kiintopistettä tai muuttujaa.

Kun *ranta*-täydennykset rajataan pois, jää muita täydennyksenä toimivia sanoja 18. Näistä esiintymistä suurin osa (14) saa partitiivitäydennyksen. Genetiivitäydennys on neljässä esiintymässä. *Lähellä* on prepositiona 13 kertaa ja postpositiona 5 kertaa. *Ranta*-sanaa lukuun ottamatta suurimmassa osassa luontosanatäydennyksiä substantiivit ovat pääasiassa aineistossa yksittäisiä, ainoastaan *maa* ja *vesi* esiintyvät useampaan kertaan, *maa* kolmesti (esimerkki 20) ja *vesi* kahdesti.

17. Sadetta pakoon juoksi paljo muutakin väkeä tuohon lähellä rantaa olevaan, kaksikerroksiseen kivirakennukseen, joka oli kaupungin komeimpia. (E85)
18. Tuolla pellon takana, lähteen lähellä on ehkä paras paikka. (E160)
19. Ei kestänyt kukaan kauvan, ennenkun hän huomasi mitä oli tapahtunut; sillä aivan lähellä Längön nientä näki hän toisen tuhipurren, joka purjeet levällään lensi ulos merelle suotuisassa tuulessa ja sulki tien hänen isältään. (E252)
20. Mutta yhtäkkiä on kynä pantava pois ja noustava kannelle, sillä ollaan lähellä maata ja illan pimeässä näkyy siellä Höyrylaiva. (E16)

Seuraava kategoria käsittää kaikki sellaiset rakennukset, jotka ovat asumistarkoitukseen tai esimerkiksi maatilan pihapiirissä. Näitä ovat esimerkiksi *talo*, *mökki*, *päärakennus*, *pirtti*, *huvila* ja *linna*. Rakennussanoja on *lähellä*-grammin täydennyksenä 27 kertaa. Näistä *kirkko* esiintyy 10 kertaa, *talo* 5, *rakennus* 2, *mökki* 2 ja *linna* 2 kertaa. Loput täydennyksinä olevista rakennussanoista ovat yksittäisiä. *Rakennus* on molemmissa esiintymissä yhdyssanan perusosana. Sanojen määräiteosat ovat *pirtti*- ja *pää*-.

Lähellä-grammi on näiden täydennysten kanssa prepositiona 18 kertaa ja postpositiona 9 kertaa. Täydennysubstantiiveista partitiivimuotoisia on 18 ja genetiivimuotoisia 9. Kaikkien partitiivitäydennysten kanssa *lähellä* on prepositiona. Genetiivi on tässä kategoriassa yleisempi kuin missään muussa kategoriassa, mikä on mielenkiintoista, vaikka aineisto onkin liian pieni tilastollisiin päätelmiin.

Rakennussanoista yleisin on *kirkko*, joka esiintyy yhdeksän kertaa *kirkko*-substantiivina ja kerran *tuomiokirkkona*. Näistä partitiivitäydennyksiä on seitsemän ja genetiivitäydennyksiä kolme. Kaikki esiintymät ovat muodoltaan sellaisia, joissa *lähellä* on prepositiona partitiivimuotoisen täydennyksen kanssa ja postpositiona genetiivimuotoisen kanssa. Tyypillinen tämän kategorian esiintymä on esimerkiksi esimerkki 21.

21. Mantusen asunto oli lähellä kirkkoa (E152).

Seuraavaksi yleisin rakennussanoista on *talo*, joka löytyy täydennyksenä aineistosta viidesti. Näistä kaksi on taivutettuna genetiiviin ja kolme partitiiviin.

Seuraavaksi esittelen esinesanat-kategorian. Tähän kategoriaan kuuluu yhteensä 25 sanaa, jotka voidaan nähdä olevan jonkinlaisia esineitä tai asioita. Tällaisia sanoja aineistossani ovat esimerkiksi *aita*, *ikkuna*, *lakki*, *sanomalehti* ja *ruumisarkku*. Kaikista esinesanoista partitiiviin on taivutettuna 21 ja genetiiviin 4. *Lähellä*-adpositio on prepositiona 19 täydennyksen edellä ja 6 täydennyksen jäljessä postpositiona. Kaksi postpositioista siis saa täydennykseen partitiivimuotoisen substantiivin (esimerkki 23).

Eniten esiintymiä tämän kategorian sanoista on *ikkunalla* ja sen *akkuna*-synonyymilla, jotka toimivat täydennyksenä neljä kertaa; kolmesti *ikkuna*- ja kerran *akkuna*-sanana. Se on kahdesti postposition edellä genetiiviin taivutettuna ja kahdesti toisin päin preposition jäljessä partitiivimuodossa. Kolmessa esiintymässä täydennyksenä on *uuni*, joka on aina partitiivissa preposition jäljessä. Muut sanat esiintyvät aineistossa joko kerran tai kahdesti.

22. -- että sytytin oli jo ollut lähellä ruutia. (E68)

23. Siinä siistinä riippuvat, äidin mustaa silkkihuivia ja isän sunnuntai lakkia lähellä". (E121)

24. Muutamia samanlaisia mustatukkaisia istui oikeanpuolisella seinävierustalla ikkunan lähellä. (E270)

Luin tähän esineet ja asiat -kategoriaan myös kulkuneuvot, sillä ne eivät istuneet muihin kategorioihin. Kulkuvälinettä tarkoittavia substantiiveja löytyy aineistostani vain yksi: *laiva*. Substantiivi on taivutettuna partitiiviin preposition jäljessä, esimerkki 25.

Aineistoesimerkkieni ajankohta saattaa selittää kulkuvälineiden vähäisen esiintymisen, sillä ensimmäinen auto on tuotu Suomeen vasta vuonna 1900 (Tilastokeskus 2007b), eivätkä ne vielä viidentoista vuoden aikana varmaankaan ehtineet yleistyä niin paljon, että niistä olisi kirjoitettu kovinkaan paljon. Kirjallisuuden suuntauksena oli uusromantiikka ja symboliikka, joten pientä autollista yläluokkaa ei olla välttämättä kuvattu kovin paljon. Uusromantikot näkivät porvariston olevan kriisissä uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa ja epäilivät kaikkea siihen johtanutta, kuten kapitalismia. (Mauriala 2005, 28–29; Karhu 1974, 58). Muita ajan kulkuneuvoja, kuten *kärrijä* tai *rattaita* ei *laivan* lisäksi esiinny aineistossani.

25. -- jossa se on pimein, samoin kuin se on valoisin lähellä laivaa, vaikka varjot täällä ovatkin räikeämmät ja pimeämmät kuin meri kokonaisuudessaan tuolla kaukana (E17).

Tähän kategoriaan on eroteltu sellaiset substantiivit, jotka merkitsevät ihmistä tai viittaavat ihmiseen. Ihmisiin viittaavia, kuten ammatteja, sukulaisuussanoja ja ruumiinosia tarkoittavia sanoja, on aineistossani *lähellä*-grammin täydennyksenä 16 kertaa. 14 näistä on *lähellä*-grammin partitiivimuotoisia täydennyksiä ja kaksi genetiivimuotoisia. *Lähellä*-grammi on kaikkien partitiivitäydennysten edellä prepositiona ja genetiivitäydennysten jäljessä postpositiona.

Sukulaisuussuhteita merkitseviä sanoja on aineistossani kolme: *äiti*, *isä* ja *vaari*. Näistä *isä* ja *äiti* ovat partitiiviin taivutettuina preposition perässä ja *vaari* genetiivimuodossa postposition edellä. Muita ihmisiin viittaavia sanoja ovat mm. *tyttö*, *mies* sekä *ihminen*. *Ihminen* on ainoa ihmistarkoitteisista sanoista, joka on aineistossa kahdessa esiintymässä. Kaikki muut esiintyvät vain kerran. Partitiivitäydennyksinä oleviin muihin sanoihin poikkeuksen tekee *tyttö*, joka on esiintymässä taivutettuna genetiiviin. Kaikki partitiivimuotoiset täydentävät prepositiona olevaa *lähellä*-grammia ja genetiivimuotoinen *tyttö* on postposition täydennyksenä.

Ruumiinosia kuvaavat sanat *silmä*, *suu*, *nenä* ja *sydän* ovat aineistossani *lähellä*-adposition täydennyksenä. Ne ovat kaikki partitiivissa ja preposition täydennyksenä. Näistä ainoastaan *silmä* ja *sydän* viittaavat ihmisen silmään ja ihmisen sydämeen. *Suu* merkitsee uunin suuta ja *nenällä* kuvataan Hopeasaaren nenää, eli jonkinlaista niemeä. Nämä ovat metaforisia käyttöjä, eli ilmaisussa täydennyksenä olevan sanan merkitys esiintymässä poikkeaa sen konkreettisesta merkityksestä. Myös *sydän*-sanon merkitys sen ainoassa esiintymässä on metaforinen. *Lähellä sydäntä* viittaa jollekulle tärkeään asiaan: - - *kuinka lähellä valtionhoitajankin sydäntä Viipurin kohtalo sentään oli ollut*.

Loput ihmistarkoitteiset sanat (*kansa*, *opettaja*, *kapteeni*, *talonpoika* ja *vainaja*) ovat taivutettuina partitiiviin. Virkkeessä ne ovat kaikki prepositiona olevan *lähellä*-grammin jäljessä. Esimerkissä 26 on havainnollistus tästä.

26. Kerttu oli hurjasta juoksusta, monista harhaanastumisista ja kompastuksista näillä kallioilla niin hengästynyt, että hänen täytyi istua levähtämään ollessaan jo aivan lähellä kapteenia. (E100)

Viimeisenä yleisnimitystä muodostuvista kategorioista on abstraktit sanat. Tähän kategoriaan kuuluu 19 aineistoni esiintymää. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki sellaiset täydennyksinä toimivat sanat, jotka eivät tarkoita suoraan jotakin konkreettista paikkaa tai asiaa, vaan ovat esimerkiksi suuntia, ajanhetkenilmauksia tai ideologioita.

Näiden sanojen kanssa *lähellä*-grammi on prepositiona 17 esiintymässä ja postpositiona kahdessa. Täydennys on partitiivisijainen 18 esiintymässä ja genetiivisijainen kerran. Esimerkki 27 edustaa aineistossa ylipäättään hyvin harvinaista mallia, jossa grammi on postpositiona täydennyksen ollessa partitiivisijainen.

27. Myöhään illalla, noin puoltayötä lähellä, olivat molemmat pellot kylvölle valmiina. (E127)

Näistä abstrakteista sanoista *raja* ja *puoliyö* esiintyvät kumpikin kolme kertaa *lähellä*-adposition täydennyksenä. *Puoliyö*-sanat ovat kaikki taivutettuina partitiiviin. Yhdessä esiintymässä se on postposition kanssa (esimerkki 27) ja kahdessa preposition kanssa. *Raja*-täydennykset ovat kaikki preposition jäljessä partitiivimuodossa.

Mielestäni oli kiinnostavaa huomata, että lähes kaikki ajanilmaukset ovat ilta-aikoja; *puoliyö*, *ilta* ja *illansuu*. Vain yhdessä esimerkissä puhutaan *päivännousun ajoista*. Kaunokirjallisesta ja draamallisesta näkökulmasta ymmärrän tämän ilmiön, sillä usein iltaisin ja yöisin tapahtuvien asioiden kuvaaminen on tarinankerronnallisesti mielekkäämpää mahdollisesti siksi, että iltaisin riekkuminen koetaan epäsoveliaana. Toisaalta tämä voi liittyä myös esimerkiksi päivärytmiin ja siihen, että ilta merkitsee päivän päättymistä ja nukkumaan menemistä. Kaikki täydennykset ovat partitiivissa muodossa *puoliyötä* (E244). Viidessä kuudesta esiintymässä *lähellä* on prepositiona ja kerran postpositiona.

Neljässä esiintymässä täydennykset ovat jonkinlaisia aatteita tai mielipiteitä, kuten *totuus*, *anarkismi* ja *ihanteet*. Kaikki kolme substantiivia ovat partitiiviin taivutettuja ja *lähellä* on jokaisessa esiintymässä prepositiona. Näistä mallina on esimerkki 28, jossa näkyy myös tyyppi, jossa genetiivirakenne ei olisi mahdollinen. *?Suutari oli anarkismin lähellä* kuulostaa kummalliselta; siltä, kuin anarkismi olisi jokin yksittäinen selvärajainen kohde, jonka lähellä suutari on.

28. Suutari vaimoineen oli jo sangen lähellä anarkismia, vaikka hän vielä tunnustikin edes jonkinlaisen esivallan tarpeellisuuden. (E192)

5.3.3 Adjektiivit ja numeraalit

Aineistossani on yksi adjektiivitäydennys. *Lähellä* on prepositiona ja täydennys partitiivissa. Tämän esimerkin kohdalla voinee myös ajatella *nykyisen* edustavan elliptisesti NP:tä *nykyistä aikaa*. *Nykyinen* on sanana adjektiivi, minkä vuoksi se on luokiteltu tähän ryhmään.

29. aika, jonka kuluessa nämä kirjoitukset ovat syntyneet, on niin lähellä nykyistä, että nuoremalla polvella, halutessaan siihen perehtyä, voi olla hyötyä vaillinaisemmistakin sen sisään viittomista pilkotuksista. (E56)

Aineistossani *lähellä*-grammin täydennyksenä on kahdesti numeraali. Kummatkin numeraalit merkitsevät esiintymässään ikää. Ilmaukset ovat siitä mielenkiintoiset, että kumpaankin esiintymistä voisi vaihtaa *lähellä*-grammin täydennykseksi numeraalin sijaan substantiivin *vuosi* tai *ikävuosi*: *vaikka on jo lähellä seitsemääkymmentä ikävuotta*. Ilmauksen rakenne tai täydennyksen sija ei muuttuisi tässä muutoksessa. Molemmissa esiintymissä numeraali on partitiivissa ja *lähellä* prepositiona.

30. juoksemaan tuo Janne, vaikka on lähellä seitsemääkymmentä. (E139)

31. Olen jo lähellä viittäkymmentä, minun ruumiini ei kestä kauan enää, ja sieluni voimat herpoavat vitkaan, mutta vääjäämättömästi. (E197)

5.3.4 Pronominit

Aineistossa *lähellä*-grammin täydennyksenä esiintyy sekä persoonapronomineja, kuten *minä* ja *hän* että indefiniittipronomineja, kuten *toinen* ja *kaikki*. Olen jakanut pronominit tarkasteltavaksi tämän jaon mukaisesti. Persoonapronomineja esiintyy aineistossa enemmän, joten käsittelen ne ensin. Yhteensä eri persoonapronominitäydennyksisiä esiintymiä on 28. Aineistostani löytyvät persoonapronominit *minä*, *sinä*, *hän*, *he* ja *se*. Indefiniittipronomineja on yhteensä 12, *toinen* esiintyy 11 kertaa ja *kaikki* kerran. Esittelen seuraavaksi kaikki persoonapronominit esiintymismäärien mukaisessa järjestyksessä eniten esiintyvistä vähiten esiintyvään.

Useimmin aineistostani, yhteensä kymmenen kertaa, esiintyy *se*-pronominin genetiivi- tai partitiivimuotoja: *sen* ja *sitä*. *Se*-pronomini esiintyy seitsemän kertaa preposition jäljessä ja kolmesti postposition edellä. Partitiivimuotoisia esiintymiä on kahdeksan ja genetiivimuotoisia kaksi. Partitiivit ovat yhtä lukuun ottamatta (esimerkki 33) kaikki preposition jäljessä ja molemmat genetiivit ovat rakenteissa postpositioiden edellä. Esimerkki 32 havainnollistaa tyypillisintä rakennetta, jossa partitiivimuotoinen täydennys on preposition jäljessä. Esimerkissä 33 partitiivimuotoinen täydennys on postposition edellä ja esimerkissä 34 genetiivimuotoinen täydennys postposition edellä.

32. – ja joka kuitenkin olisi siksi lähellä sitä, että se pystyisi kiinnittämään hänen mieltään, (E290)

33. Silloin ei pankki, yhtä vähän kuin sitä lähellä olevat piirit, tulisi häviämään penniäkään. (E214)

34. Aivan sen lähellä kurkun sisäpuolta peittävän limakalvon poimussa on toinen samanlainen pikku pakura², jota nimitetään IVrisbergin³ rustoksi. (E234)

Minä-pronomini esiintyy aineistossa kuusi kertaa. Pronomini on aina partitiivimuotoinen ja yhtä esiintymää (esimerkki 36) lukuun ottamatta *lähellä*-grammin edellä. Mikäli pronomini olisi genetiivissä, se vaatisi parikseen *lähelläni*-muotoisen adposition. Tätä yleiskielen normia on todennäköisesti noudatettukin 1900-luvun alun kaunokirjallisuudessa, minkä vuoksi aineistossani ei ole yhtäkään **minun lähellä* -muotoista esiintymää.

35. Bathseba on minua lähellä. (E172)

36. Vihaan sitä, se painaa, se on liian lähellä minua, sinussa. (E109)

Omaan kielikorvaani nähden on mielenkiintoista, että aineistossa harvinaisempi muoto on *lähellä minua*, sillä se kuulostaa minulle itselleni tutummalta variantilta. Olisi mielenkiintoista tarkastella tätä nykykielestä tai systemaattisesti omasta puheestani ja kirjoituksestani. Lisäksi on mielenkiintoista, että *lähellä*-grammin ollessa niin prepositiohakuinen kuin se tässä aineistossa näyttää olevan, se ei *minä*-pronominin kanssa noudata tätä tendenssiä. Toisaalta tähän saattaa vaikuttaa suomen kielessä vallitseva niin sanottu viskurilaki, jonka mukaan kevyemmät kielenaineokset sijaitsevat tyypillisemmin lauseessa alku- kuin loppupuolella.

Seuraavaksi yleisin persoonapronomineista on *sinä*, jota on käytetty täydennyksenä viisi kertaa. *Lähellä* on kolmesti prepositiona ja kahdesti postpositiona. Täydennykset ovat kaikki partitiivimuotoisia, sillä genetiivimuotoinen **sinun lähellä* ei ole yleiskielessä mahdollinen ilman possessiivisuffiksia *lähellä*-sanana perässä. Tästä poikkeaa puhekielinen *sun lähellä*, joka on rekisteristä riippuen mahdollinen muoto. En ole sisällyttänyt aineistooni muotoja, joissa adpositioon liittyy omistusliite, kuten *sinun lähelläsi*, joka on normitetun yleiskielen mukainen muoto. Yhdessä esiintymässä on puhekielinen tai murteellinen muoto *sua*. *Sua* on yhdessä ainoista aineistoni näin runollisista esiintymistä, jolloin *sua*-muotoa käyttämällä on todennäköisesti tavoiteltu ja vahvistettu runollisuutta ja riimejä.

---

² muhkura (Suomen etymologinen sanakirja, 2022)

³ Wrisbergin

37. Elä usko, mit' ihmiset sanovat, elä kysele heiltä mua, mut kysy mun kuolleelta äidiltäin, joka lienevi lähellä sua. (E189)

Järjestyksessä seuraava persoonapronomineista on *hän*, joka esiintyy *lähellä*-grammin täydennyksenä aineistossa viisi kertaa. Harvinaisin pronomineista on *he*, joka on aineistossani kerran. Pronomini *hän* on kahdesti preposition jäljessä ja kolmesti postposition edellä. Näistä tyypillisemmästä rakenteesta esimerkkinä toimii esimerkki 38. Kaikissa esiintymissä *hän* on taivutettuna partitiiviin. *He*-pronomini on esiintymässä taivutettuna partitiiviin ja virkkeessä se sijaitsee *lähellä*-grammin jäljessä. Muodoltaan se poikkeaa siis *hän*-pronominin tyypillisestä rakenteesta. Vertaa esimerkkiä 38 esimerkkiin 39.

38. – mutta jonka avuja minulla ei ollut syytä arvata vähemmiksi kuin niillä, jotka olivat olleet häntä lähellä. (E41)

39. Se on kätkettynä liian lähellä heitä, ja vaan siksi he eivät sitä löydä. (E92)

Seuraavaksi esittelen aineistostani löytyvät indefiniittipronomininit ja niiden esiintymisympäristöt. Yhteensä indefiniittipronomini *toinen* esiintyy aineistossani 11 kertaa. Sen rakenne *lähellä*-grammin suhteen on siten säännöllinen, että partitiivimuotoinen täydennys esiintyy aina preposition jäljessä. Genetiivimuotoiset pronominit taas ovat postposition täydennyksiä. Kaikki *toinen*-pronominit ovat aineistossani monikkomuotoisia. Yhdeksän kertaa pronomini on taivutettuna monikon partitiiviin *toisiaan*, *toisiansa*, *toisiamme* ja kaksi kertaa monikon genetiiviin *toistensa*, *toistemme*. Kun possessiivisuffiksillinen *toinen*-pronomini muodostaa NP:n yksinään, kuten kaikissa aineistoni esiintymissä tapahtuu, sitä kutsutaan resiprookkipronominiksi. Resiprookkipronominin possessiivisuffiksi on pronominin korrelaatin kanssa samanmuotoinen. Resiprookkinen ilmaus tarkoittaa aina sitä, että kahden osallistujan välillä on vastavuoroinen suhde toisiinsa. (VISK §732). Näin on esimerkissä 40, jossa *toisiamme* ja *olemme* ovat taipuneet samaan muotoon, ja monikon ensimmäiseen persoonamuotoon sisältyy vähintään kaksi osallistujaa. Esimerkin mukaiset yksisanaiset resiprookkipronomininit, jollaisia kaikki aineistoni esiintymät tästä ovat, ovat tavallisimpia, mutta muitakin mahdollisia rakenteita on (VISK §733).

Toinen aineistossa esiintyvistä indefiniittipronomineista on *kaikki*. Tämä pronomini esiintyy vain kerran. Se on taipuneena partitiiviin *kaikkia* ja esiintyy postpositiona olevan *lähellä*-grammin edellä. Esimerkki 41 on *kaikki*-pronominin ainoa esiintymä aineistossani.

40. Olemme ehkä olleet vieläkin liian lähellä toisiamme. (E106)

41. Korkein on kuitenkin meitä kaikkia lähellä ja herätykset jaloon löytävät tiensä yhtä hyvin hienon kuin karkeankin puvun läpi. (E256)

5.4 Yhteenveto täydennyksistä

Yllä edellisissä luvuissa olen kategorioittain esitellyt kaikki aineistoni esiintymät. Olen tekstiin avannut, miten *lähellä*-adpositio jakautuu pre- ja postpositioiksi näissä täydennysten tarkoitteiden mukaan jaetuissa kategorioissa. Alla olevaan taulukkoon 5 olen vielä tiivistänyt kaikki 5.3 luvun alaluvut. Prosenttiluku kertoo ilmiön osuuden kategorian esiintymien kokonaismäärästä niin, että luontonimien kanssa *lähellä*-grammi on prepositiona kahdeksassakymmenessä prosentissa luontonimiesiintymiä.

Taulukko 5 Pre- ja postpositioiden sekä partitiivi- ja genetiivitäydennysten määrät kategorioittain

	prepositio	postpositio	partitiivitäydennys	genetiivitäydennys
Luontonimet (10kpl)	8 (80 %)	2 (20 %)	8 (80 %)	2 (20 %)
Kaupunkien nimet (20kpl)	18 (90 %)	2 (10 %)	18 (90 %)	2 (10 %)
Rakennustennimet (8kpl)	6 (75 %)	2 (25 %)	6 (75 %)	2 (25 %)
Ihmisenimet (5kpl)	4 (80 %)	1 (20 %)	4 (80 %)	1 (20 %)
Pronominit (39kpl)	23 (59 %)	16 (41 %)	35 (90 %)	4 (10 %)
Numeraalit ja adjektiivit (3kpl)	3 (100 %)	0 (0 %)	3 (100 %)	0 (0 %)
Paikkasanat (52kpl)	43 (83 %)	9 (17 %)	44 (85 %)	8 (15 %)
Luontosanat (31kpl)	26 (84 %)	5 (16 %)	27 (87 %)	4 (13 %)
Rakennussanat (27kpl)	18 (67 %)	9 (33 %)	18 (67 %)	9 (33 %)
Esinesanat (25kpl)	19 (76 %)	6 (24 %)	21 (84 %)	4 (16 %)
Ihmissanat (16kpl)	14 (88 %)	2 (12 %)	14 (88 %)	2 (22 %)
Abstraktisanat (19kpl)	17 (89 %)	2 (11 %)	18 (95 %)	1 (5 %)

Partitiivitäydennys on yleisin kaikissa luokissa, mutta kaikkein yleisin genetiivirakenne on yleisnimien rakennussanojen kategoriassa, jossa *lähellä* saa genetiivimuotoisen täydennyksen 33 %:ssa esiintymiä. Preposition ollessa yleisempi kaikissa kategorioissa, postpositio on yleisin pronominitäydennyksen kanssa, kun 41 %:ssa 39:stä esiintymästä *lähellä* on postpositiona.

Täydennyksistä kaikki ovat aineistossani kiintopisteitä. Aineistossani kiintopiste ja muuttuja voivat olla peräkkäin kummin päin tahansa joko kiintopiste ensin tai muuttuja ensin.

Kiintopisteen ja muuttujan välillä voi myös olla useita sanoja. Esimerkissä 42 kiintopiste

pinjapuu tulee ennen muuttujaa *haaksirikkoinen*, kun taas esimerkissä 43 muuttuja *Hilma* on ennen kiintopistettä *päämäärä*. Esimerkissä 43 myös nähdään, ettei kiintopisteen ja muuttujan tarvitse olla välittömästi peräkkäin. Joissakin esiintymissä ei ole suoraan kirjoitettu auki kiintopistettä, vaan se on ymmärrettävissä kontekstista tai sanamuodoista. Tällainen esiintymä näkyy esimerkissä 44, josta muuttujaksi voidaan ymmärtää, että kyseessä on kertojan sijainti suhteessa kaupunkiin.

42. Hiekalla, lähellä käyrää, tuuhea pinjapuuta, haaksirikkoinen elottomana.
(E254)

43. Nyt siis Hilma oli lähellä kaupunkia, lähellä kauan, kauan sitten aletun vaelluksen päämäärää. (E220)

44. Oltiinkin jo ihan lähellä kaupunkia. (E179)

Lopuksi halusin vielä ottaa selvää siitä, miten eri täydennyksinä toimivat sanat jaottuvat koko lausekkeen merkityksen perusteella temporaalisiin, spatiaalisiin ja abstrakteihin. Yhdistelin aiemmin luomiani Excel-taulukkoita, minkä perusteella sain taulukon 6 mukaiset tulokset.

Taulukko 6 Esiintymien semanttiset merkitykset täydennyssanakategorioittain

	temporaalinen merkitys	spatiaalinen merkitys	abstrakti merkitys
Luontonimet (10kpl)	0	9	1
Kaupunkien nimet (20kpl)	0	20	0
Rakennustennimet (8kpl)	0	8	0
Ihmisenimet (5kpl)	0	5	0
Pronominit (39kpl)	0	23	16
Numeraalit ja adjektiivit (3kpl)	3	0	0
Paikkasanat (52kpl)	0	50	2
Luontosanat (31kpl)	0	31	0
Rakennussanat (27kpl)	0	27	0
Esinesanat (25kpl)	0	22	3
Ihmissanat (16kpl)	0	9	7
Abstraktisanat (19kpl)	6	4	9

5.5 Astemääritteet

Koko aineistosta laskettiin seuraavaksi astemääritteiden määrä. Kaiken kaikkiaan astemäärite on 69 esiintymässä. Erilaisia astemääritteitä on yhteensä 16. Eniten käytettyjä astemääritteitä

ovat *aivan* ja *niin*. Nämä muodostavat yhteensä yli puolet kaikista esiintymistä. Useimmiten astemääräite on sellaisessa esiintymässä, jossa *lähellä* on prepositio. Astemääräite on myös useimmiten sellaisessa esiintymässä, jossa *lähellä*-adpositio saa partitiivisijaisen täydennyksen. Nämä tulokset ovat yhteneviä sen kanssa, että aineistossani suurin osa adpositioista on prepositio ja saa partitiivitäydennyksen. Astemääräitteiden jakautumista kuvaa tarkemmin taulukko 7.

Taulukko 7 Astemääräitteiden täydennyksen sijamuoto ja *lähellä*-adposition sijainti

astemääräite	partitiivitäydennys	genetiivitäydennys	prepositio	postpositio	määrä
aivan	24	4	24	4	28
niin	18		18		18
hyvin	4		4		4
ihan	4		4		4
liian	3		3		3
jotenkin	2		2		2
sangen	1		1		1
kutakuinkin	1		1		1
aivan siinä		1		1	1
peloittavan	1		1		1
oikein	1		1		1
kokonasi (kokonaan)	1			1	1
yhtä	1		1		1
siksi ⁴	1		1		
tarpeeksi	1		1		1
näin	1		1		1
yhteensä	64	5	63	6	69

Taulukosta nähdään, että astemääräitteitä esiintyy aineistossa aika paljon siihen nähden, että astemääräitteet ovat *lähellä jotakin* -rakenteelle vapaaehtoisia. Koko aineistosta (255 esiintymää) lähes 30 % (26,6 %) saa astemääräitteen, joka täsmentää *lähellä*-grammin merkitystä. Erilaisten astemääräitteiden määrä taas toisaalta ei ole yllättävää, sillä grammin moninaisuuden vuoksi erilaisten astemääräitteiden käyttö on mahdollista (Huumo 2019, 9).

⁴ Siksi-astemääräitteen esiintymä on esimerkki 32 (sivulla 38), jossa *siksi* merkitsee 'siinä määrin lähellä' eikä normaalitapaansa 'sen takia'.

Aivan-sanasta huomattavaa on, että vaikka sekä *aivan X:n lähellä* että *aivan lähellä X:ää* ovat mahdollisia, käyttö painottuu tässä aineistossa vahvasti prepositio + partitiivi -rakenteeseen.

Taajuussanakirjan (Saukkonen ym. 1979) mukaan *aivan* on adverbi. Sen järjestysnumero on 124, eli se on yleisyysjärjestyksessä 124:ksi yleisin sana. Taajuussanakirjan kokonaisaineistossa *aivan* esiintyy 348 kertaa. Kaunokirjallisuudesta esiintymiä löytyy 65, radioteksteistä 92, lehtikirjoituksista 91 ja tietokirjallisuudesta 100. *Niin* on Taajuussanakirjan mukaan vielä *aivan*-adpositiotakin yleisempi. Sanakirja määrittelee sen adverbiksi ja/tai konjunktioksi. Sen järjestysluku on 12. Koko aineistossa *niin* esiintyy yhteensä 2026 kertaa. Ne jakautuvat eri aineistoihin niin, että kaunokirjallisuudessa esiintymiä on 381, radioteksteissä 703, lehtiteksteissä 400 ja tietokirjallisuudessa 542. (Saukkonen ym. 1979, 41;413). ISK (2004) listaa molemmat sanat intensiteettisanoiksi partikkelien sanaluokkaan (VISK §793), ne ovat siis sanoja, joilla on sekä adverbi- että partikkelikäyttöä (VISK §680). Oman aineistoni esiintymissä *niin* toimii intensiteettisanana. Pro gradu -tutkielmassaan Ilkka Posio tutki *niin*, *näin* ja *noin* -sanojen monifunktioisuutta ja hänen tuloksenaan oli, että jokainen tutkituista sanoista vaihteli sanaluokkaa kontekstin mukaan. Sekä Taajuussanakirja (1979) että Posion (2019) tutkielma näyttävät *niin*-sanan olevan todella yleinen. Sen vuoksi ei ole yllättävää, että se on myös omassa aineistossani yleinen.

Vertasin mielenkiinnosta myös astemääritteiden jakautumista aiempaan sanaluokkien mukaiseen luokitteluuni. Mielenkiintoista on, että viisi kuudesta erisnimi-ihmisnimestä saa astemääritteen, kun taas vain kaksi 38 erisnimipaikannimestä saa astemääritteen. 39:stä pronominitäydennyksisestä esiintymästä 19 esiintymässä *lähellä*-grammi saa astemääritteen, mikä on 48,7 % kaikista pronominitäydennysesintymistä. *Toinen*-täydennyksen kanssa astemäärite esiintyy yhdeksän kertaa, *se*-täydennyksen kanssa neljästi, *minä*- ja *hän*-täydennyksien kanssa kahdesti ja *sinä*- ja *he*-täydennyksien kanssa kerran. *Nykyinen*-adjektiivitäydennyksen kanssa *lähellä*-grammi saa aineistossani astemääritteen *niin*. Yleisnimitäydennyksien kanssa *lähellä*-grammi saa astemääritteen seuraavasti: abstraktisanat 5/19 (26,3 %), paikkasanat 15/52 (28,8 %), esinesanat 3/25 (12 %), rakennussanat 6/27 (22,2 %), luontosanat 6/31 (19,3 %) ja ihmissanat 7/16 (43,75 %). Näiden lukujen perusteella voi todeta, että aineistossani astemäärittein on haluttu tarkentaa ilmaisuja, joissa lähellä olemisen kiintopisteenä on jokin ihminen tai ihmiseen viittaava substantiivi tai pronomini.

5.6 Verbit

Analyysini lopuksi halusin vielä laskea aineistossani esiintyvien eri verbien määrän, sillä analyysiä tehdessäni huomioni kiinnittyi välillä myös siihen, että osassa esiintymiä *lähellä*-grammiin ei liittynyt verbiä ollenkaan. Tällaisia esiintymiä on 32. Osa näistä on selvästi sellaisia tekstejä, kuten kuvatekstejä (11 kpl), joissa verbejä ei välttämättä käytetä, mutta osassa esiintymiä (21 kpl) *lähellä jotakin* -rakenne on aiempaa kuvausta tarkentava NP, johon adpositiolauseke sisältyy jälkiattribuuttina (VISK §587), eikä siihen liity lainkaan verbiä. Tällainen on esimerkiksi esiintymä E23 esimerkissä 45. Verbittömästä kuvatekstistä on esimerkki 46, joka kuvaa ainoastaan jonkin tarkoitteen paikan, ei tapahtumisen paikkaa. ISK nimittää tällaista ilmausta substantiivin adverbiaaliksi (VISK §977). Toisin kuin esimerkissä 46, esimerkin 47 kaltainen ilmaus, jossa adpositiorakenne on verbin adverbiaalina, kertoo ja täsmentää ensisijaisesti tapahtuman paikan, ei näkökulmahenkilön sijaintia, vaikka se toki paljastaa myös henkilön sijainnin tapahtumahetkellä.

45. Soldan oli saanut tehdäkseen tutkimuksen ja antaakseen lausuntonsa jostain kaivostyöstä eräässä hiilikaivoksessa lähellä Pottsvilleä. (E23)

46. Uuni liuskakivestä lähellä Torniota. (E24)

47. Mutta jo maantiellä lähellä Heikkilää tuli emäntä häntä vastaan. (E222)

Aineistossani on 127 sellaista esiintymää, jossa *lähellä*-adpositioon liittyy *olla*-verbi. Yhden kerran verbi on taivutettuna potentiaaliin (esimerkki 48) ja kerran e-infinitiivin aktiivin instruktiivimuotoon *ollen* (E55 alla esimerkki 56). *Olla*-verbin *va*-partisiippimuoto *oleva* on 21 esiintymässä. Loput 104 *olla*-verbiä on taivutettuna kahdesti perusmuotoon *olla*, 33 kertaa preesensiin ja 69 kertaa johonkin menneen ajan muotoon. Aineistossa on 96 sellaista esiintymää, jossa verbi on jokin muu kuin *olla*-verbi, nämä näkyvät taulukosta 8.

48. Elä usko, mit' ihmiset sanovat, elä kysele heiltä mua, mut kysy mun kuolleelta äidiltäin, joka lienevi lähellä sua. (E189)

Muu kuin *olla*-verbi löytyy aineistoni esiintymistä yhteensä 93 kertaa. Muista aineistossani olevista verbeistä useimmin esiintyvät ovat *asua*, *istua* ja *seistä*, joiden myös voidaan ajatella kuvaavan konkreettisesti jonkin asian lähellä olemista tai sijaitsemista, kuten esimerkissä 49. Koska olen rajannut tutkimusaineistooni ainoastaan *lähellä*-muodon, on ymmärrettävää, että tällaiset staattista sijaintia kuvaavat verbit ovat aineistossani yleisiä. *Lähelle*- ja *läheltä*-muotojen, jotka ilmaisevat muutosta, kanssa esiintyisi todennäköisesti enemmän muutosta kuvaavia, esimerkiksi liike-, verbejä. Tätä olisi mielenkiintoista tarkastella tulevaisuudessa.

49. Hän istuu lähellä ikkunaa nojallaan lepäävien tikapuiden puolasta riippuvassa lasten nuorakeinussa. (E223)

Muutamaa verbiä, kuten *alkaa*, on käytetty osana verbiliittoja. Verbiliitto eli apu- ja pääverbistä koostuva, yksittäisen predikaattiverbin tavoin toimiva rakenne, jonka kokonaismerkitystä ei voi ymmärtää pelkästään sen osien perusteella. Tyypillisimmät verbiliitot rakentuvat apuverbistä *olla* tai *tulla* ja infiniittisessä muodossa olevan pääverbistä. (VISK §451).

Taulukko 8 Useammin kuin kaksi kertaa esiintyvät verbit

verbi	<i>f</i>
olla	127
asua	12
istua	9
seistä	6
kulkea	3
kuulua	2
nähdä	3
saada	4
sijaita	3
tavata	2
tulla	3
täytyä	2
huomata	2
näkyä	3
riippua	2
saapua	2
viettää	2
kerran esiintyvät verbit	36
yhteensä	223

Verbit, jotka aineistosta löytyvät vain kerran, ovat *aikoa, ajaa, alkaa, heilua, istuskella, istuutua, juosta, kaivaa, karata, keksiä, käyttää, laskea, liikkua, löytää, maata, nauttia, nousta, nukkua, näyttää, pelastautua, pitää, pysyä, rakastaa, saattaa, saavuttaa, sattua, soittaa, soutaa, tahtoa, taitaa, unohtua, uskaltaa, vihkaista⁵, viihtyä, voida, yöpyä.*

⁵ mennä tai käydä nopeasti (SKS 2000).

Muuta analyysiä tehdessäni huomasin, että esiintymissä käytetyt verbit, tai niiden puute, ovat kiinnostavia. Siitä syystä päätin myös tutkia käytettyjä verbejä hieman tarkemmin. Tarkastelin siis myös sitä, mitä verbejä *lähellä*-adposition yhteydessä on käytetty. Suurin osa aineistoni esiintymistä on sellaisia, joissa *olla*-verbin määritteenä on adpositiorakenne, tässä tapauksessa adpositio ja sen täydennys. Näissä esiintymissä on tyypillisesti käytetty *olla lähellä jotakin* -rakennetta tai eksistentiaalista *lähellä jotakin on jotakin* -rakennetta. *Lähellä jotakin on jotakin*, on hyvin tyypillinen, usein toistuva malli aineistossa. *Lähellä jotakin on jotakin* -rakenne, kuten esimerkiksi 50, on tyypiltään eksistentiaalilause. Sille tyypillistä on, että vaikka predikaatti on yksikkömuotoinen, voi subjekti mahdollisesti olla monikossa. (VISK §893).

50. Aivan lähellä sitä on sitten kirkkorakennus, joka kätkee sisässään tämän saman kirkon ja koko maailman suurimman humbuugin. (E37)
51. Vasta kun olivat tunnin soutaneet olivat kutakuinkin lähellä rantaa. (E275)
52. Monasti olen merrassa ollut, vaan niin lähellä hirsipuuta kuin nyt en ole ollut koskaan, siksi nyt liikutaan näin hyssyksittäin. (E82)
53. Maatila oli lähellä Kijeviä. (E205)
54. Sillä useimmissa tapauksissa ei metsäin omistajilla ole keinoja niiden kotiin vetämiseksi ja käyttämiseksi, vaan käyttävät he enimmästään talon lähellä olevaa lehtimetsäänsä, josta halvemmalla kustannuksella saavat parempaa polttoainetta. (E53)

Joissakin esiintymissä *olla*-verbistä on käytetty *va*-partisiippia, jonka yhteydessä on jokin muu verbi. *Olla*-verbiä on myös käytetty joitain kertoja apuverbinä.

55. Sadetta pakoon juoksi paljon muutakin väkeä tuohon lähellä rantaa olevaan, kaksikerroksiseen kivistä rakennukseen, joka oli kaupungin komeimpia. (E85)

Muutamissa esiintymissä on käytetty muunlaisia rakenteita.

56. Ollen lapsuudessaan ja nuoruudessaan kansaa lähellä tunsin hän paremmin kuin useimmat muut omaltakin kohdaltaan, kuinka kipeästi kansa kaipaa oppia ja valistusta. (E55)

Yllä olevassa esiintymässä E55 (esimerkki 56) näkyy, kuinka virkkeessä on käytetty e-infinitiivin aktiivin instruktiivimuotoa, jonka merkitys on sama kuin, jos olisi käytetty *kun hän oli* -sivulauseetta. Se on modaalinen lauseenvastike, jolla on temporaalinen merkitys. Tämä on nykykielen kannalta erikoinen rakenne, sillä nykyään tyypillisesti *ollen* merkitsee samaa kuin *siten, että oli*. Esiintymässä merkitys kuitenkin on selvästi temporaalinen.

57. Ja ollut aina hänelle erittäin hyvä, niin sittenkin hänen lähellä olonsa toi vastustamattomasti mieleen kuoleman ja maailman lopun. (E156)

Esiintymä E156 on siitä vaikea analysoitava, että sen kanssa jouduin pitkään miettimään, sisällytänkö sitä aineistooni ollenkaan mahdollisen kirjoitus- tai lyöntivirheen vuoksi. Päätin ottaa sen kuitenkin esimerkiksi siitä syystä, että oma ensisijainen tulkintani on se, että kertojan oleminen 'hänen' lähellä, tuo kertojalle mieleen kuoleman ja maailmanlopun. Toinen tulkintamahdollisuus on se, että 'hänen' olemisensa jonkun lähellä tuo mieleen kuoleman ja maailmanlopun.

Esiintymiä, joissa *lähellä*-adposition kanssa käytettävä verbi ei ole *olla*, on 94. Kuten aiemmin totesin, suurin osa näistä verbeistä on sellaisia, jotka periaatteessa voisi korvata *olla*-verbillä. *Asua*, *sijaita* ja *istua* merkitsevät myös fyysistä olemista, jonka tapaa vain on tarkennettu.

58. Kun sanomalehdet hänen vankeudesta päästyään häntä nuhtelivat hänen riettaan elämänsä johdosta, oli hän alkanut koota tietoja sanomalehtiä lähellä olevien henkilöiden ja toimittajien elämästä, voidakseen » antaa vastaan ". (E242)
59. Oksanen, joka itse seisoj niin lähellä maamme ruotsinkielisen vallas-säädyn kirjallisia ja kansallisia ihanteita, ei olisi koskaan voinut kehoittaa näin väkivaltaiseen vallankaappaukseen. (E195)
60. Soldanin isä Karl Gustaf Soldan oli henkikirjoittajana Sortavalassa ja asui lähellä kaupunkia Helylän tilalla, kun August Fredrik syntyi 13 p:nä heinäkuuta 1817. (E4)
61. Mehevät pilvet riippuivat lähellä maata, liikkumattomina, sateeksi herahtamaisillaan. (E240)
62. Mutta kuusen latvassa, aivan lähellä kaivoa ja väkijoukkoa, istuu varis, joka on vasta etelästä päin tullut ja räkäisee niin, että ilma viheltää: Praa! (E144)
63. Koulu, joka rakennettiin yllämainitun Simulan huoneista, sijaitsee kauniilla laikalla lähellä Noormarkun jokea. (E44)

5.7 Adposition ja sen täydennyksen välissä ja ympärillä sijaitsevat ainekset

Aiemmin olen käsitellyt aineistoani merkityksen perusteella. Tässä luvussa tarkastelen sitä vielä muodon perusteella, sillä merkityksiä analysoidessani huomasin muutamia mielenkiintoisia muotoon perustuvia asioita, kuten sen, että *lähellä*-adposition täydennyksenä

oli useasti substantiivilauseke, joka koostui adposition ja sen täydennyksen lisäksi muistakin sanoista. Tähän olen laskenut mukaan myös astemääritteet, joita käsiteltiin aiemmin erikseen jo luvussa 5.5.

Olen tätä analyysiä tehdessäni tarkastellut ensin, kuinka monesta sanasta täydennyksenä oleva substantiivilauseke koostuu. Sen jälkeen selvitin, onko sanan täydennys suoraan *lähellä*-grammin perässä tai edellä vai sen ympärillä.

Lähellä-adposition täydennyksenä voi olla myös monisanainen NP, eli substantiivilauseke, jolloin lauseke on muodostunut useammasta sanasta kuin pelkästään adpositiosta ja sitä täydentävästä sanasta. Tällaisia esiintymiä on aineistossani 59, eli suurin osa täydennyksistä täydentää adpositiota sellaisenaan. Tässä luvussa käsittelen näitä esiintymiä, joissa on monisanainen NP, ensin siitä näkökulmasta, miten lauseke on jäsentynyt *lähellä*-adposition ympärille, ja sitten siitä näkökulmasta, millaiset sanat määrittävät adposition täydennyksen edussanaa. Lopuksi käyn vielä läpi muutaman esimerkin kautta *lähellä*-adposition astemääritteitä, joita aineistostani löytyy.

Taulukko 9 NP:n sanojen määrät esiintymissä

Sanojen määrä NP:ssä	2	3	4 tai enemmän
<i>f</i>	44	10	5

Yleisin muoto substantiivilausekkeelle aineistossani on kaksisanainen NP, jossa adposition täydennystä määrittää jokin yksittäinen substantiivi tai adjektiivi. Substantiivista muodostettuja genetiivimääritteitä on 31, partitiivimääritteitä kaksi. Adjektiiveista muodostettuja partitiivimääritteitä on 11, eikä genetiivimääritteitä ole ollenkaan. Suurimmassa osassa kaksisanaisia lausekkeita, joissa on genetiivimäärite, määrite nimenomaan tarkoittaa täydennyksen edussanaa. Monissa tapauksissa täydennys ei yksinään olisi ymmärrettävä, vaan saattaisi tarkoittaa aivan toista asiaa. Tästä hyvä esimerkki on esimerkki 64, joka ilman genetiivimääritettä implikoisi lautan olevan menossa lähellä ihmisen nenää. Määritteistä partitiiviin on taivutettu ainoastaan pronomini *se*, jonka tehtävänä on molemmissa esiintymissä tarkoittaa, että puhutaan jostakin tietystä voitosta tai hevoskilparadasta. Tämä johtuu kongruenssista: genetiivimäärite *hopeasaaren* ei kongruoi edussanan *nenää* kanssa vaan on aina genetiivissä. Useimmat muut määritteet kongruoivat, ja koska täydennyksen ja sen edussanan rektiosija on partitiivi, niin myös määritteen sijaksi tulee partitiivi.

64. Siinä näkyy lautta olevan menossa aivan lähellä Hopeasaaren nenää, vuopioon painumassa. (E123)

65. Se taitaa olla lähellä sitä hevoskilparataa? (E232)

Niissä lausekkeissa, joissa määrite on muodostettu adjektiivista, on tyypillistä, että adjektiivi on preposition ja täydennyksen edussanan välissä. Tämä mukailee aiemmin todettuja yleisyyksiä. Kun substantiivit useimmiten muodostavat genetiivimääritteen, muodostavat adjektiivit partitiivimuotoisen määritteen, eli ne kongruoivat aivan säännönmukaisesti. Erona substantiiveihin on merkityksessä myös se, että kaikki esimerkit, joissa on adjektiivimäärite, voisi ymmärtää myös ilman adjektiivia.

66. Tie kulki lähellä äkkijyrkkää järvenrantaa. (E199)

Kolmisanaisia substantiivilausekkeita on kymmenen. Näistä ei ole löydettävissä selvää kaavaa, vaan esiintymät ovat kaikki keskenään erilaisia ja erilaisista osista muodostuneita. Kahdessa esiintymässä substantiivilauseke muodostuu kahdesta *ja*-partikkelilla toisiinsa yhdistetystä substantiivista tai substantiivista ja pronominista, jolloin *lähellä*-grammin hakualue määrittäytyy suhteessa täydennyksen tarkoitteeseen. Kolmessa esiintymässä on käytetty pronominia määrittämään substantiivia, joka määrittää adposition täydennystä. Kahdessa esimerkissä adjektiivi määrittää täydennystä määrittävää substantiivia kuten esimerkissä 70.

67. Mutta kuusen latvassa, aivan lähellä kaivoa ja väkijoukkoa istuu varis, joka on ... (E144)

68. Näytti vain, niin kuin olisit ollut tuon neiti Joenpolven lähellä. (E70)

69. Ja siinä aivan hänen poikansa haudan lähellä kaivoi haudankaivaja hautaa. (E249)

70. on lähellä valtavaa Sacre Cceurin kirkkoa, joka on valkea kuin haamu, --. (E12)

Jäljelle jäävät neljä viimeistä esiintymää ovat jokainen erilaisia. Esiintymässä E254 lausekkeessa on kaksi peräkkäistä adjektiivia *käyrää*, *tuuheaa*, jotka määrittävät preposition täydennystä, *pinjapuuta*. Esiintymän E159 (esimerkki 74) lauseke koostuu kahdesta substantiivista, *mestari Tarvaisen*, jotka kertovat, kenen mökistä on kyse. Kyseessä on taipumaton nimikemäärite, joka yhdessä sukunimen kanssa muodostaa NP:n (VISK §599, §600). Esiintymässä E198 lausekkeessa on peräkkäin pronomini ja numeraali, *ketään toista*, jotka molemmat tarkentavat kuvattua tilannetta.

71. En koskaan ollut tuntenut olevani vielä niin lähellä ketään toista ihmistä, tuskin itseänikään. (E198)

Neli- tai useampisanaisia substantiivilausekkeita on aineistossani viisi. Ne ovat kolmisisäisten tapaan kaikki keskenään erilaisia, minkä vuoksi käsittelen ne yksitellen esiintymien numerojärjestyksessä. Esimerkissä 72 NP:ssä on preposition ja täydennyksen lisäksi viisi sanaa, jotka määrittävät ja tarkentavat adposition täydennystä. Kyseisessä esiintymässä substantiivilauseke määrittää muuttujan sijainnin vertaamalla sitä muihin sen lähellä oleviin esineisiin. Lausekkeessa käytetään sekä substantiiveja että adjektiiveja. Esimerkissä 74 (E195) *lähellä* on prepositiona ja substantiivilauseke tulee sen jälkeen niin, että lausekkeen edussana ja *lähellä*-grammin täydennys on lausekkeen lopussa. Tässä esiintymässä adposition ja täydennyksen välillä on aineistoni esimerkeistä suurin määrä sanoja, kuusi sanaa. Tässä esiintymässä kiintopistettä verrataan kahteen kohteeseen, joita molempia tarkennetaan lausekkeen alussa. Esimerkissä 75 nähdään esiintymä (E215), jossa määritteet kuvailevat adposition täydennystä tarkemmin. Viimeinen näistä esimerkeistä (76) on esiintymä E298, jossa määrite jälleen kuvailee tarkemmin adposition täydennystä. Esimerkki on siitä mielenkiintoinen, että siinä on saman virkkeen sisällä käytetty *lähellä*-sanaa kahdesti niin, että se on kummallakin kerralla adpositiona. Sitä täydentää eri NP, jotka ovat keskenään hyvin erilaiset. Olen laskenut tämän esiintymän aineistooni kahdesti ja kaikissa aiemmissa jaotteluissa merkinnyt kummankin *lähellä*-grammin omaksi esiintymäkseen.

72. Jo oli lähellä sitä Hämeen ja Savon välistä saloa. (E88)

73. -- äidin mustaa silkkihuivia ja isän sunnuntai lakkia lähellä. (E121)

74. Oksanen, joka itse seisoj niin lähellä maamme ruotsinkielisen vallas-säädyn kirjallisia ja kansallisia ihanteita, ei olisi koskaan voinut kehoittaa näin väkivaltaiseen vallankaappaukseen. (E195)

75. -- lähellä suurta, melkein neliskulmaista tulisijaa, oli pari nahkalla päällystettyä nojatuolia --. (E215)

76. Nyt siis Hilma oli lähellä kaupunkia, lähellä kauan, kauan sitten aletun vaelluksen päämäärää. (E298)

Seuraavassa taulukossa (taulukko 10) havainnollistuu, miten NP asettautuu suhteessa *lähellä*-adposition. En ole laskenut tähän mukaan astemääritteitä, sillä ne menisivät kaikki ympärillä-kategoriaan, jos astemääritteen laskee kuuluvaksi lausekkeeseen. Tällöin astemäärite määrittää adpositiolauseketta, ei täydennys-NP:tä, joka aina sijaitsee

kokonaisuudessaan adposition jommallakummalla puolella. Taulukosta voidaan huomata, että substantiivilausekkeiden asettuminen suurimmaksi osaksi kokonaan adposition jälkeen sopii yhteen sen huomion kanssa, että *lähellä*-grammia on käytetty useimmiten prepositiona.

Taulukko 10 NP:n sijoittuminen *lähellä*-grammin ympärille

	Kokonaan ennen	Ympärillä	Kokonaan jälkeen
NP	9	-	50

Suurimmassa osassa esiintymiä määräte on adposition ja täydennyksen välissä.

Genetiivimääräte on myös joissain esimerkeissä ennen täydennystä ja postpositiota.

77. He asuivat lähellä Jänisjärven seutuja ja olivat kovia työkarhuja. (E177)

78. Ja siinä aivan hänen poikansa haudan lähellä kaivoi haudankaivaja hautaa.
(E249)

6 Pohdinta

Olen tutkimuksessani tarkastellut monista eri näkökulmista *lähellä*-grammin käyttöä adpositiona suomenkielisessä 1900-luvun alun kaunokirjallisuudessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten *lähellä*-adpositiota on käytetty 1900-luvun alun suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa tarkastellen adposition jakautumista pre- ja postpositioihin, sen saamien täydennysten sanaluokkaa, grammin saamia astemääritteitä sekä koko lausekkeen merkityksen jakautumista spatiaaliseen, temporaaliseen ja abstraktiin merkitykseen. Näiden asioiden lisäksi tutkimuksen edetessä päädyin myös tarkastelemaan *lähellä*-grammiin liittyviä verbejä, jotka osoittautuivat mielenkiintoisiksi.

Aineistoni on luonteeltaan tietyllä tapaa jopa tietokantamainen. Analyysiä tehdessäni kokosin systemaattisesti kaikki tiedot Excel-tiedostoon, jossa näkyy *lähellä*-grammin paikka pre- tai postpositiona, täydennyksen sija, astemääritteet sekä muita *lähellä*-grammin että sen täydennyksenä olevan kiintopisteen piirteitä.

Tein analyysin jäsentelyn ensin aivan toisella tavalla. Lopulta alkuperäinen malli, jossa täydennyksiä lähdettiin suoraan luokittelemaan sanojen sanakirjamerkityksien perusteella, ei enää työn edetessä vaikuttanut riittävän selkeältä ja havainnolliselta. Uusi tapa, joka nyt työssä näkyy, lähtee liikkeelle sijamuotojen perusteella muodostetuista kategorioista, joiden sisällä esiintymät on jaettu pienempiin ryhmiin sanojen sanakirjamerkitysten perusteella. Koen tämän jaon selkeämmin esitettäväksi ja täydennyksiä paremmin luokittelvaksi, vaikka sinänsä sanojen kategoriat eivät luokittelutavan vaihtuessa muuttuneetkaan.

Varsinkin alkuperäisen jaottelutavan kohdalla huomasin, että aina ei ole yksiselitteistä, mihin kategoriaan jokin tietty täydennyksenä toimiva sana kuuluisi laittaa. Uudessa jäsentelyssä tämä oli helpompaa kuin vanhassa jäsentelyssä, mutta monet esiintymät tuottivat silti haasteita spatiaalisten ja abstraktien merkitysten jaottelussa. Joistain esiintymistä ei ilman kontekstia voinut tietää, onko kyseessä fyysinen vai henkinen läheisyys jonkun kanssa. Monessa esiintymässä on merkityksenä tällainen läheisyys-aspekti, jonka myötä huomasin, kuinka yleistä loppujen lopuksi on, että *lähellä*-grammilla ei kuvatakaan konkreettista sijaintia, vaan ihmissuhdetta tai metonyymistä, ajallista tai kuvitteellista läheisyyttä johonkin tapahtumaan tai ihmiseen.

Odotuksenmukaisesti spatiaalisia merkityksiä on aineistossani eniten. Olin analyysiä tehdessäni hieman hämmentynyt siitä, miten vähän temporaalisia suhteita ilmaisevia

esiintymiä aineistossani oli. Myös se, että spatiaalisia merkityksiä kuvaavia esiintymiä on yli 80 % kaikista esiintymistä, oli yllättävää. En ollut ajatellut, että enemmistö olisi näin suuri.

Kun lähdin analysoimaan *lähellä*-grammin täydennyksiä, huomasin, että *lähellä* on hyvin prepositiohakuinen, sillä aineistoni 255 esiintymästä se on prepositioina 199 kertaa ja postpositioina 56 kertaa. Prepositiohakuisuuden lisäksi aineistoni perusteella *lähellä*-grammin täydennyksenä on käytetty tyypillisemmin partitiivia, vaikka ISK toteaaakin sen olevan täydennyksenä muodollisempi. Adposition täydennys on partitiivisijainen 216 ja genetiivisijainen 39 kertaa. Prepositio saa aineistossani aina partitiivitäydennyksen, mutta postpositon täydennyksen sija vaihtelee hieman. 39 kertaa 56:sta täydennyksen sija on genetiivi. Kuten ISK sanoo (§703), *lähellä*-grammi voi saada genetiivitäydennyksen ainoastaan edelleen. Tämä toteutuu myös aineistossani, eikä genetiivitäydennys ole kertaakaan *lähellä*-grammin jäljessä.

Aineistoni perusteella voidaan todeta, että prepositio + partitiivi -rakenne on *lähellä*-grammin kanssa hallitseva. Genetiivirakenteiden vähäinen määrä sen sijaan yllätti minut. Olin ajatellut, että määrät eri rakenteiden välillä olisivat tasaisemmat. Tämä on mielenkiintoista myös siitä näkökulmasta, että postpositiorakenteen voidaan nähdä olevan prepositiorakennetta neutraalimpi (Huomo 2010, 531). Omaan korvaani suurin osa aineistoni esiintymistä on hyvinkin neutraaleja ilmaisuja.

Kaikkein yleisin genetiivirakenne on yleisnimien kategoriassa rakennussanojen kanssa, jossa kolmasosassa kategorian esiintymistä *lähellä*-grammi saa genetiivimuotoisen täydennyksen. Syytä tälle en osaa sanoa. Voisiko olla, että yksittäiset rakennukset hahmotetaan helpoimmin kokonaisia yksiköinä, jolloin genetiivirakenne on partitiivirakennetta luonnollisempi?

Aineiston perusteella voi sanoa, että *lähellä*-adpositiota on käytetty kuvaamaan pääasiassa konkreettisia paikkoja, asioita ja ihmisiä, mutta myös joitain abstraktimpia käsitteitä. Suurin osa *lähellä*-grammin käytöstä adpositioina on jonkinlaisen paikan nimeämistä tai sijaintia ilmaisevaa. Täydennykseen *lähellä*-grammi ottaa usein aineistoni perusteella substantiivin tai pronominin. Myös adjektiivit ja numeraalit ovat mahdollisia täydennyksiä.

Vasta hyvin myöhäisessä vaiheessa analyysiäni aloin miettimään sitä, että kiintopiste ja muuttuja eivät aina esiintymissä olleet samoin päin, vaan niiden sijainti toisiinsa nähden muuttui esiintymissä. Kiintopiste saattoi olla virkkeessä ennen muuttujaa tai toisinpäin. Tämä on mielestäni yhteneväinen ilmiö sen kanssa, että kiintopiste, joka toimii *lähellä*-grammin

täydennyksenä, voi olla grammin kummalla puolella tahansa. Olisi mielenkiintoista saada tietää tarkemmin siitä, miten kiintopisteen ja muuttujan välillä valitaan se, kumpi ilmaistaan virkkeessä ennen toista.

Suurimmaksi osaksi aineistostani löytämäni asiat sopivat yhteen pohjatietojeni kanssa. Vain muutamassa kohdassa löydökseni menevät ristiin aiemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. ISK (§703) sanoo, että *lähellä*, *edellä* ja *vastapäätä* saavat täydennyksen joko genetiivissä tai partitiivissa, ja että genetiivillinen täydennys on konkreettisten paikkojen ilmauksissa partitiivia yleisempi. Tämä ei omassa aineistossani pidä paikkaansa, vaan partitiivi on kaikissa tapauksissa genetiivirakennetta tavallisempi. Toinen suurempi asia, jossa omat löydökseni poikkeavat aiemmasta, on siinä, että aineistossani muutaman esiintymän genetiivitäydennys saa astemääritteen. Useammassakin lähteessäni todettiin, että vain partitiivitäydennys voi saada astemääritteen, mutta omassa aineistossani tästä poikkeavia esiintymiä on viisi, joista yksi näkyy esimerkissä 79.

79. He asuivat elegantissa hotellissa aivan Opera-avenuen lähellä, mutta pienen sivukadun varrella, jonne ei päivä paistanut, ei kuu kumottanut. (E202)

Osittain taustatutkimusten tuloksista poiketen, aineistossani ei ole yhtäkään esiintymää, jossa *lähellä* esiintyisi paikallissijaisen seuralaisen kanssa. Tällaisia esimerkkejä kuitenkin löytyy, kuten Kielitoimiston sanakirjassa (2022) *lähellä*-sanan merkityksiä esiteltäessä: *Hän asuu tässä lähellä.*

Koska näen omassa kielenkäytössäni genetiivin ja partitiivin hyvinkin synonyymisinä, itselleni mielenkiintoista oli myös löytää aineistosta sellaisia esiintymiä, joissa täydennyksen sijan vaihtaminen partitiivista genetiiviin tai toisin päin ei ole mahdollista. Tällainen on esimerkiksi esiintymä E192 (esimerkki 80), jossa partitiivin vaihtaminen genetiiviksi muodostaisi ilmaisun, joka ei ole ymmärrettävä (esimerkki 81). Tämä ilmaisu antaa ymmärtää, että olisi olemassa jokin yksi kokonainen konkreettinen anarkismi. Esimerkin outoutta lisää myös astemäärite *sangen*, joka on avoimen skaalan astemäärite.

80. Suutari vaimoineen oli jo sangen lähellä anarkismia, vaikka hän vielä tunnustikin edes jonkinlaisen esivallan tarpeellisuuden. (E192)

81. ?Suutari vaimoineen oli jo sangen anarkismin lähellä, vaikka hän vielä tunnustikin edes jonkinlaisen esivallan tarpeellisuuden.

Siinä mielessä, että itse aina tutkimuksestani puhuttaessa annan esimerkeiksi *junan lähellä* ja *lähellä juna*, itselleni oli mielenkiintoista, että aineistossani ei yhtä esiintymää lukuun

ottamatta ollut ainuttakaan kulkuneuvoa adposition täydennyksenä. Kulkuneuvojen puutteen lisäksi aineistossani ei ole yhtäkään esiintymää, jossa täydennyksenä olisi jokin eläinsana. Siinä mielessä, että kulkuneuvot ja eläimet ovat usein liikkuvia, muuttujan kaltaisia kohteita, ymmärrän hyvin, että niitä ei ole käytetty tyypillisesti kiintopisteenä olevana täydennyksenä. Toisaalta täydennyksenä on kuitenkin ihmisiä joko nimellä tai pronomiinilla ilmaistuna, joten siinä mielessä eläintäydennysten puute oli kiinnostavaa. Tässä tosin näkyy kielen ihmiskeskeisyys (Ojutkangas 2001, 621). Ihmiset puhuvat enemmän ihmisistä, joten heitä siis käytetään myös eläimiä enemmän grammien kiintopisteinä.

Astemääritteistä aineistossani yleisin on *aivan*, joka esiintyy 28 kertaa. Toiseksi yleisin astemäärite on *niin* (18 esiintymää). Kuten muissakin tutkimissani piirteissä, astemääritteen täydennyksen tyypillisempi sija partitiivi ja *lähellä*-grammin sijainti prepositiona painottuu voimakkaasti. Näin on sekä *aivan*-astemääritteen että *niin*-astemääritteen kohdalla.

Se, että *olla*-verbi liittyy aineistossani *lähellä*-adpositioon 127 kertaa 255 esiintymästä, on mielenkiintoista. Noin puolet aineistoni esimerkeistä sisältää *olla*-verbin. Alun perin en ollut ajatellut tutkia verbejä ollenkaan, mutta aineistoa analysoidessa *olla*-verbin yleisyys pisti silmään niin voimakkaasti, että halusin lähteä tarkastelemaan sitä lähemmin. *Olla*-verbin yleisyyden lisäksi on mielenkiintoista, että mitään muuta verbiä ei aineistostani löydy läheskään yhtä monta kertaa. *Asua*-verbi löytyy 12 esimerkistä, *istua* yhdeksästä, *seistä* kuudesta ja *saada* neljästä. Kaikki muut verbit löytyvät aineistosta vain kerran, kahdesti tai kolmesti.

Läpi koko aineistoni *olla lähellä jotakin* -rakenne toistuu usein. Ylipäätään verbien käytöstä voi huomata, että *lähellä*-adpositio on luonnostaan sijaintia ilmaiseva. Lähes jokainen aineiston esimerkissä käytetty verbi ilmaisee myös jollakin tapaa sijaintia tai kaipaa seurakseen tarkennusta tapahtumapaikasta. *Olla*-verbin lisäksi yleisimmät käytetyt verbit ovat *asua*, *istua* ja *seistä*, jotka kaikkia voidaan tarkentaa kertomalla sijainti, jossa asutaan, istutaan tai seistään. Muutamia verbittömiä esiintymiä lukuun ottamatta verbien käytössä ei aineistossani ole mitään erikoista.

Osa aineistoni esiintymistä ei sisällä lainkaan verbiä. Ne ovat esiintymän perusteella suurimmaksi osaksi kuvatekstejä ja kuvaavat näin ollen ainoastaan jonkin tarkoitteen paikan tapahtumisen paikan sijaan. *Lähellä*-grammin on siis mahdollista ilmaista kumpaakin merkitystä. Osassa esiintymiä verbittömiä *lähellä*-ilmauksia on myös käytetty tarkentamaan

jonkin paikan sijaintia. Nämä esiintymät eivät ole kuvatekstejä, mutta niissäkään *lähellä*-grammiin ei liity verbiä.

Analyysini perusteella voidaan todeta, että *lähellä*-grammin käyttö adpositiona on 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ollut myös nykypäivän kielioppisääntöjä vastaavaa, eikä suurempia poikkeuksia nykypäivän kielioppeihin, lähinnä Isoon Suomen Kielioppiin, ainakaan aineistoni perusteella ole ollut. Myös oman kielitajuni perusteella lähes kaikki esiintymät ovat sellaisia, joita nykypäivänäkin voisin kuvitella käyttäväni tai kuulevani jossakin, eikä joukossa ole yhtäkään sellaista esiintymää, jonka itse näkisin niin vanhahtavana tai outona, etten voisi sitä käyttää.

Kognitiivisen kieliopin mukaan ei ole olemassa sellaista asiaa kuin synonymia (Langacker 1988, 6–11; Leino 1999, 50–51), vaan muodossa oleva ero merkitsee eroa aina myös käsitteistyksessä. Ymmärrän ajatuksen, mutta omaa aineistoani pitkään tarkastelleena ja pyöritellenä näen silti oman kielitajuni valossa esimerkit 82 ja 83 synonyymisinä keskenään.

82. Olen lähellä koulua.

83. Olen koulun lähellä.

Koska eron käsitteistyksessä voi nähdä myös erona siinä, mitä asiaa painottaa kielellisessä ilmauksessa, pystyn myös itse tätä kautta näkemään merkityseron esimerkkien välillä.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tehdä vastaavaa tutkimusta eri vuosikymmeniltä ja nykypäivästä. Näiden tutkimusten avulla voitaisiin selvittää *lähellä*-grammin käytön muutosta ajan kuluessa. Nykypäivän käyttöä voisi kaunokirjallisen aineiston lisäksi tai sijaan tutkia esimerkiksi kyselytutkimuksella. Aineistoon voisi kerätä tietoa myös vastaajan asuinpaikasta, jolloin voitaisiin selvittää, onko alueellisella variaatiolla vaikutusta siihen, miten *lähellä*-grammia käytetään adpositiona. Tätä mahdollisuutta pohdin lähinnä oman kielitajuni valossa, sillä itse ainakin kuvittelen käyttäväni omaan korvaani luonnollisemmalta kuulostavaa genetiivirakennetta paljon partitiivirakennetta enemmän.

Eräällä luennolla kuulin lainauksen, jossa todettiin elämän olevan aina paikallista (Warde, Robin, Sörlin 2018). Ajattelin silloin heti, että vaikka luennolla kyse oli ilmastohistoriasta, sopii lainaus myös omaan tutkimukseeni. Aineistoni perusteella voi huomata, kuinka tärkeää on kielellisesti voida hyvinkin tarkasti ilmaista sitä, mitä missäkin tapahtuu. Sen lisäksi ilmausten tarkentaminen ja tapahtumapaikan kohdistaminen johonkin kiintopisteeseen nähdessä tuntuu olevan ainakin oman aineistoni perusteella tärkeää, sillä hieman yli sadasta teoksesta

kerätyssä aineistossani tätä yhtä rakennetta on 255 esiintymää. Eikä tutkimani *lähellä-*adpositioon perustuva rakenne varmastikaan ole ainoa, jolla voidaan ilmaista samantyyppisiä merkityksiä.

Lähteet

Aineisto:

Kansalliskirjasto 2016y. *Kansalliskirjaston klassikkokirjaston suomenkielinen osakorpus - Kielipankki-versio* [tekstikorpus]. Kielipankki. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-201803281>

Kirjallisuus:

Airila, Martti 1938. Suomen pre- ja postpositioiden rektiosta. *Virittäjä* 42, s. 224.

Saatavilla: <https://journal.fi/virittaja/article/view/30398>

Deane, Paul D. 1988. Polysemy and Cognition. *Lingua* 75.4, s. 325–361. [Online.] [Viitattu 30.1.2022.]

Saatavissa: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0024384188900095>

Hagége, Claude 2010. *A crosslinguistic survey of the morphological diversity of adpositions and adpositional phrases. Adpositions*. Oxford; online edn, Oxford Academic.

[Viitattu 23.2.2023.] Saatavissa: [https://doi-](https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1093/acprof:oso/9780199575008.003.0003)

[org.ezproxy.utu.fi/10.1093/acprof:oso/9780199575008.003.0003](https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1093/acprof:oso/9780199575008.003.0003)

Hakulinen Auli – Karlsson Fred 1979. *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia; vuosikerta 350. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Haukioja, Timo 1998. Rektio ja rajattuus. Huomioita suomen adpositioiden rektiosta. – Anneli Pajunen (toim.) *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta* s. 217–229. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Huumo, Tuomas 2010. Suomen väyläadpositioiden prepositio- ja postpositiokäyttöjen merkityseroista. *Virittäjä* 114(4). Saatavissa:

<https://journal.fi/virittaja/article/view/4371>

— 2019. Melkein kohti, ihan lähellä, melko keskellä: Mitä astemääritteet kertovat spatiaalisten grammien semantiikasta? *Sananjalka* 61, s. 7–29. Suomen Kielen Seuran vuosikirja 7. Suomen Kielen Seura, Helsinki.

Häkkinen, Kaisa 2004. *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. WSOY, Helsinki.

Ikola, Osmo 1968. *Suomen kielen käsikirja*. Weilin+Göös, Helsinki.

— 1989. Post- ja prepositioiden rektiosijoista. *Sananjalka* 31(1), 31–38. Saatavissa:

<https://doi.org/10.30673/sja.86512>

Jaakola, Minna 1997. Genetiivin kanssa esiintyvien adpositioiden kieliopillistumisesta. –

Tapani Lehtinen & Lea Laitinen (toim.) *Kieli 12 Kieliopillistuminen*.

- Tapaustutkimuksia suomesta* s. 121–156. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- 2004. *Suomen genetiivi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 995. SKS, Helsinki.
- Karhu, Eino 1974. *Suomen 1900-luvun alun kirjallisuus*. Kansankulttuuri oy, Helsinki.
- Karlsson, Fred 1983. *Suomen peruskielioppi*. SKS, Jyväskylä.
- Kelloniemi, Tiina 2018. *Mitä muut edellä, sitä minä perässä, hieman jäljessä vain: Perässä- ja jäljessä-grammien merkitykset ja käyttö*. Pro Gradu -tutkielma, Turun Yliopisto, Turku.
- Korhonen Riitta – Maamies, Sari (toim.) 2017. *Kielitoimiston kielioppiopas*. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki.
- KS = Kielitoimiston sanakirja 2022. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.11.2022. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. [Viitattu 1.2.2022 / 3.3.2023] Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>.
- Kulonen, Ulla-Maija (toim.) 1995. *Suomen sanojen alkuperä: Etymologinen sanakirja 2: L–P*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Kulonen, Ulla-Maija (toim.) 2000. *Suomen sanojen alkuperä: Etymologinen sanakirja 3: R–Ö*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Kupiainen, Unto 1971. *Suomen kirjallisuuden vaiheet*. WSOY, Helsinki.
- Langacker, Ronald W. 1983. *Foundations of cognitive grammar*. Indiana University Linguistics Club.
- Langacker, Ronald W. 1999. *Grammar and Conceptualization*. Mouton de Gruyter, Berlin – New York.
- Lehismets, Kersten 2014. *Suomen kielen väylää ilmaisevien adpositioiden yli, läpi, kautta ja pitkin kognitiivista semantiikkaa*. Dissertationes Linguisticae Universitatis Tartuensis 21. Tartu Ulikooli Kirjastus, Tartu.
- Leino, Pentti 1989. Paikallissijat ja suhdesääntö: kognitiivisen kieliopin näkökulma. *Virittäjä*, 93(2), s. 161–219. [Viitattu 5.11.2022.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/38283>

- 1999. Polysemia – kielen moniselitteisyys. *Kieli 7 Suomen kognitiivista kielioppia 1*.
Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- Luodonpää-Manni, Milla – Hamunen, Markus – Konstenius, Reetta – Miestamo, Matti –
Nikanne, Urpo – Sinnemäki, Kaius (toim.) 2020. *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*.
SKS, Helsinki.
- Mauriala, Vesa 2005. *Uutta aikaa etsimässä: individualismi, moderni ja kulttuurikritiikki
tulenkantajien elämässä 1920- ja 1930-luvulla*. Gaudeamus, Helsinki.
- Merimaa, Heidi 2004. Adpositiot suomenkieliopeissa 1600-luvulta 1800-luvun loppuun.
Virittäjä 1/2004, s. 55–79. Saatavissa:
<https://journal.fi/virittaja/article/view/40313/9740>
- Ojutkangas, Krista 2001. Ihminen ja ruumis, kieli ja kognitio. [Lektio.] *Virittäjä* 105(4), 620.
Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/40139>
- 2008. Mihin suomessa tarvitaan sisä-grammeja? *Virittäjä* 112(3), 382. Saatavissa:
<https://journal.fi/virittaja/article/view/40680>
- Paradis, Carita 2001. Adjectives and boundedness. *Cognitive Linguistics* 12, 47–64.
- Posio, Ilkka 2019. *Sanojen niin, näin ja noin monifunktioisuus*. Pro gradu -tutkielma, Turun
yliopisto.
- Roma: sito turistico ufficiale 2023. Rooman kaupungin viralliset turistikivut. [Viitattu
16.3.2023.] Nähtävillä osoitteessa: <https://www.turismoroma.it/it/luoghi/rupe-tarpea>.
- Saaranen-Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - *Menetelmäopetuksen
tietovaranto*. [Verkojulkaisu.] Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tampereen
yliopisto, Tampere. [Viitattu 28.1.2022.] Saatavissa:
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>.
- Sadeniemi, Matti 1970. *Kielenkäytön kysymyksiä*. Kolmas painos. Tietolipas 18. Suomalaisen
kirjallisuuden seura, Helsinki.
- Salmi, Heidi 2010. Mikael Agricolan kielen adpositiot läsnä, lähes ja liki Sanoista kirjakieliin.
Juhlakirja Kaisa Häkkiselle 17. marraskuuta 2010, s. 97–111. Suomalais-Ugrilaisen
Seuran Toimituksia 259, Helsinki.
- Saukkonen, Pauli – Haipus, Marjatta – Niemikorpi, Antero – Sulkala, Helena 1979. *Suomen
kielen taajuussanasto*. WSOY, Porvoo.
- Suomen etymologinen sanakirja* 2022. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 72.
Kotimaisten kielten keskus, Helsinki. Päivitetty 7.12.2022 [viitattu 7.4.2023.]
Saatavissa: <https://kaino.kotus.fi/suomenetymologinensanakirja>.

- Svorou, Soteria 1994. *Grammar of Space*. John Benjamins Publishing Company, Philadelphia. Saatavilla: ProQuest Ebook Central.
- Talmy, Leonard 2017. *The targeting system of language*. MIT Press, Cambridge.
- Tilastokeskus 2007a. Kirja Suomessa: pitkän linjan menestystarina. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 18.3.2022.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/tup/suomi90/huhtikuu.html>
- 2007b. Vuosisata suomalaista autoilua. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 7.4.2023.] Saatavissa: <https://www.stat.fi/tup/suomi90/lokakuu.html>.
- Teeri-Niknamoghadam, Krista 2016. *Se on tuomionpäivä edessä. Akseligrammien edellä ja edessä käyttö ja metaforisuus*. Pro Gradu -tutkielma. Turun Yliopisto, Turku.
- 2021. *Edessä ja edellä: Suomen ete-vartaloisten tilagrammien merkitykset ja metaforisuus*. Väitöskirja, Turun Yliopisto. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8437-4>
- Tuuri, Emilia 2014. Adpositiot kausaalisten suhteiden ilmaisussa. Lähimerkityksisyyden korpuspohjaista analyysia. Pro Gradu -tutkielma, Tampereen Yliopisto.
- Varto, Juha 1992. *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Kirjayhtymä, Helsinki.
- VISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki. [Verkkoversio.] [Viitattu 12.21.2021.] Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk> URN:ISBN:978-952-5446-35-7
- Warde, Paul – Robin, Libby – Sörlin Sverker 2018. *The Environment: A History of the Idea*. JHU Press.